

7 januari	1995	Hafkenscheid: van burggraaf tot pater
14 januari	1995	Massen, nazaten van Arend en Barend
21 januari	1995	Ross: houtkopers en -zagers in de Liemers
28 januari	1995	Van Ditshuizen: van brouwer tot ijzergieter
4 februari	1995	Rond het stamhuis van Markerink
11 februari	1995	Hissink-tak zwerft door de Achterhoek
18 februari	1995	Santbulte; van Hendrik tot Hazenhein
25 februari	1995	Rond het Werfslag en de Zelhemse Hissinks
4 maart	1995	Van Marskramers, petten- en fietsen-Oberink
11 maart	1995	Rond het oude kloostergoed de Walterstede

18 maart	1995	Naam Koksgoed in nevelen gehuld
25 maart	1995	Wie Lurvink zegt, zegt borstels en kwasten
1 april	1995	Van Eerden: oude Winterswijkse landadel
8 april	1995	Op zoek naar Jantje oet Didam
15 april	1995	Poesse in uurwerken, margarine en spek
22 april	1995	Doorninks hebben mogelijk grafelijk bloed
29 april	1995	Marskramer Jan Tinneveld: het spoor terug
6 mei	1995	Een verdwijning op school in oorlogstijd
13 mei	1995	Het tragisch verhaal
20 mei	1995	Koe als trekdier, geslacht Giesen komt van het Reeser Eiland
27 mei	1995	De merkwaardige verhuizing naar Dorpzicht
3 juni	1995	Dagboekschrijver Antoon Bruens had er lol in
10 juni	1995	Een vrome familie in het oude Wehl
17 juni	1995	Hemink drie eeuwen bewoners van stamhuis
24 juni	1995	Eeltink: een stamboom met veel gaten
1 juli	1995	Winters: van weeskinderen en paardenvolk
8 juli	1995	Beursken: boeren met smalle beurzen
15 juli	1995	Vaags: van slotvoogd tot bakker

Hafkenscheid: van burggraaf tot pater

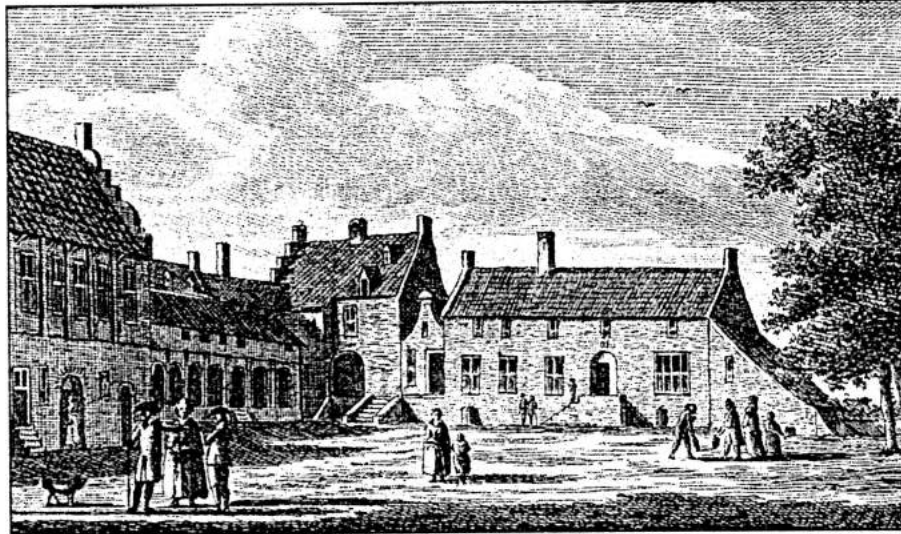

Hanne Hafkenscheid uit Dinxperlo was goed bij de pinken. Ze kon als een van de weinigen in het dorp 'Hollands' praten en verstaan. Als iemand uit Dinxperlo in Zutphen voor de rechter moest verschijnen, kreeg de verdachte van gemeentewege Hanne mee op pad als 'tolk'.

„Het zegt wel iets over die familie“, zegt genealoog Egbert Koops uit Varsselder. Hanne was zijn bet-overgrootmoeder (volgens de reeks Egbert - vader - oma - overgrootvader - betovergrootmoeder). „Het waren Pruisen en dat waren in Duitsland de ambtenaren en de onderwijzers bij uitstek. Ook waren ze trouwens opvallend familieziek.“ Hanne was in 1807 in Ulft geboren, was dienstmeid in Bocholt, woonde in De Heurne, vervolgens in Dinxperlo, en trouwde in 1836 met weduwnaar Jan Roeterink. Ze had als oude vrouw vroeger nog aan Egberts oma, toen een kind, verteld zich te herinneren dat de kozakken in Breedenbroek waren geweest en dat in het Breedenbroekse bos nog wolven zaten.

Burggraaf

Hafkenscheid: doordat de familie veel paters en vrijgezellen leverde komt de naam nauwelijks meer voor. Maar wie in zijn stamboom

♦ 'Het Huis Ulft van binnen' op een afbeelding van rond 1730. De man met de steek links is mogelijk burggraaf Frederik Hafkenscheid. (Repro Hans Groene)

teruggaat zal allicht nog een tel tegenkomen. Zo is de moeder van zanger Theo Overgoor een Hafkenscheid.

Al in 1680 komt de naam Hafkenscheid in Ulft voor. Johannes Fredericus (Frits, Frederik) wordt in 1690 door Huis Bergh benoemd als burggraaf (borggreve) van Ulft. Hij had dus de zorg voor het kasteel als een soort voornamen huismeester. Het kasteel werd mee bewoond door de grafelijke ambtman, een soort burgemeester, maar de burggraaf stond in nauwere relatie tot de Berghse graaf dan de ambtman.

Zijn in 1700 geboren zoon Frederik, in 1726 getrouwd met Johanna Knippenborg, verliet het intussen vervallen kasteel en bouwde in 1730 in Ulft een café bij de kerk, het Wapen van Bergh genaamd. Hij was dus kastelein in de oude zin van het woord. Hij bleef burggraaf, want als er iets te verhap-

stukken viel was hij erbij. Zaken als verponding, rechtspraak en de marke IJsselweiden werden in die dagen niet meer op het slot, maar in een van de Ulftse of Gendringse cafés afgehandeld.

De volgende generatie is Christianus Maximilianus, die in 1760 trouwt met Gesina Westerveld. Ook hij is nog aan het kasteel verbonden, want hij is belast met de organisatie van adellijke jachtpartijen in Ulft. Hun zoon Michael trekt in 1801 naar Amsterdam waar hij trouwt en schatrijk wordt met handel in onder andere Japanse lak. (Hij had in Amsterdam twee pakhuizen, genaamd Ulft en Over-Ulft). Hij blijft katholiek, voert een familiewapen met een havik en bekostigt in 1826 de bouw van een kapel in Ulft. Over de nauwe relatie tussen de Amsterdamse en Ulftse Hafkensheids zou een boek te vullen

zijn, aldus Egbert Koops. Michaels zoon Bernard, geboren 1807, wordt in 1832 priester en theoloog, is de eerste pater Redemptorist van Nederland en maakt diverse reizen naar de steden van Noord-Amerika om er te werken onder de eerste katholieke immigranten. 'Hafje' was in zijn dagen zeer bekend en er bestonden zelfs snuifdozen en pijpekoppen met zijn beeltenis. Over hem bestaat een boek en bij het klooster in het Limburgse Wittem staat een standbeeld voor de pater, die zich tot de persoonlijke vrienden van de paus mocht rekenen en een zeer imposant figuur moet zijn geweest. Hij had een machtige stem, waarmee hij in Luik eens voor vijftigduizend pelgrims in de openlucht preekte. Toen hij in Ulft eens een H. Mis las, was hij - zegt men - in Terborg nog te horen. Egbert Koops bezit een foto van de streng kijkende pater.

waarop deze staat met een enorm kruisbeeld in de ene hand en met de wijsvinger van de andere hand hiernaar wijzend, alsof hij zeggen wil: „Vergeet Hem nooit“. Na hem zijn er nog heel wat meer paters met de naam Bernard Hafkenscheid geweest.

Naam

Op zoek naar de herkomst van de merkwaardige naam kwam genealoog Koops terecht in het Duitse Bochum, waar in de buurtschap Havkenscheid alleen wat ouderoude bomen en een overwoekerd stuk grond nog herinneren aan de rond 1870 verdwenen 'Rittersitz Havkenscheid'. (Het woorddeel -scheid zal wel grens betekenen). Mogelijk stamde de Ulftse burggraaf Frederik af van de Bochumse (Von) Havkensheids.

Van de vele telgen noemen we er hier nog enkele.

Ene Frans Hafkenscheid was rond 1764 gildeschrijver in Beek en maakte in de gildeboeken aantekeningen over onder andere extreem koude winters en een epidemie van dysenterie (rode loop). In 's-Heerenberg woonden tot een tiental jaren geleden twee vrijgezelle kleermakers uit de Heurnse tak van wie Bernard, geboren in 1889, tot op hoge leeftijd optrad als getuige voor het plaatselijk notaris-kantoor en die met zijn vrijgezellengrappen het hele bejaardencentrum St. Gertrudis vermaakte.

Een non, zuster van 'Kupers Hanne' uit de kuiperstak, werkte rond 1850 onder de Amerikaanse indianen.

Niet alle telgen waren zo braaf. Frederik Wilhelmus ging rond 1760 in de fout door bij de zuster van zijn schoondochter een kind te verwekken. Dat we dit weten komt, doordat de Ulftse pastoor het gegeven netjes in boek schreef. Ter ger hij schonk Frederik v

58 7-1-1995

WORTELS IN DE ACHTERHOEK

Er bestaat een familie-overleving dat een Massen-telg, die werkte bij een goudwinkelje aan de Lange Kapoeniestraat in Doetinchem, aan valsemunterij zou hebben gedaan. Op een nacht werd zijn oom Teunis Massen (geboren 1851) door de politie van het bed gelicht omdat hij de valsemunter onderdak zou hebben verschaft. Maar de vogel was al gevlogen. Bij café de Radstake onder Varsseveld zou nog vergeefs naar hem zijn gezocht.

Teunis Massen was klompenmaker in Ambt Doetinchem, gehuwd met Maria Buunk. Het gezin stond als armlastig te boek en woonde een tijdlang in de Zelhemse Heidenhoek. Door zijn beroep was Teunis wat kromgegroeid. Hij kwam ondanks dat euvel nog goed terecht, want later komen we hem in Doetinchem tegen als huisknecht van drukker Henk Misset. Maria Buunk was knipmutsenmaakster. Teunis hertrouwt na haar overlijden nog op 65-jarige leeftijd met Antjen Boesveld (64). Uit het verdienstelijke oeuvre van Fred Besselink uit Gaanderen (zijn moeder heet Massen)

Massen, de nazaten van Arend en Barend

kunnen we ook deze week weer de familienaam putten. De oudst bekende naamdrager is Jan Marsse of Marssen op de Arentshof in Varsseveld, geboren rond 1713, overleden 1756. Hij trouwde met Teunissen Rensink, waarschijnlijk van de boerderij Rensinck op de Heelweg bij Varsseveld. Twee zonen zijn uit de boeken bekend, ze dragen de welluidende namen Arend en Barend.

Arend Marssen (Martsen), geboren 1732, trouwt in vermoedelijk 1763 met Johanna Schilderink en overlijdt aan 'borsziekte' op 50-jarige leeftijd. Van de zeven kinderen worden de laatste vijf in Wehl geboren. Zoon Barend, naarmooi liefgenoemd, geboren 1783, hoeft niet onder dienst omdat hij lijdt aan 'valende ziekte'. Volgens de militiegegevens kan hij niet schrijven. Hij neemt in 1819 in Wehl Teuntjen Schuurman tot vrouw en overlijdt in 1855 als 75-jarige dagloner in IJzevoorde, Ambt Doetinchem.

Hondevlees

De genoemde klompenmaker Teunis Massen uit IJzevoorde (kleinzoon van laatstgenoemde Barend) had drie kinderen, Aaltje, Jan en Gerrit Hendrik. Jan (1881-1944) vierde bij Misset zijn zilveren jubileum als nachtwacht. Toen hij in 1914 trouwde

met de dienstbode Grada Berendina van Til uit Hummelo en Keppel, erkende hij het kind dat zij meebracht, geboren in 1910, als het zijne.

Jan en zijn broer Gerrit Hendrik (1888-1968) deden in hun jonge jaren eens een ijsingswekkende ervaring op. Ze werkten in een margarinefabriek in Düsseldorf en waren met vijf anderen bij een alleenstaande mevrouw in de kost. Het eten was best en ze kregen vaak vlees op het bord. Op een dag had een van de kostgangers een hond van huis meegebracht en ook die kreeg een stuk vlees, maar hij raakte het niet aan en ging erbij liggen janken. Wat bleek nu? Al het vlees dat de hospita de jongens had voorgezet was hondevlees...

Gerrit Hendrik was een ervaren smokkelaar die zich toelagde op paarden en daar nog voor in Veenhuizen zat.

Een neef, Anton Massen van de Hondebult in IJzevoorde, ging rond met allerhand borstels en met berkebezems voor het vegen van de lemen deelvloeren en werd dan ook 'bösselkeerl' of 'bessemkeerl' genoemd. Ook verkocht hij zogenaamde wösters of westers, kleine heidebezems zonder steel voor het uitwassen van melkbussen e.d. Tot 1936 ging hij rond met een transportfiets, daarna vestigde hij in Aalten zijn eigen bedrijfje aan de

Hogestraat, dat diens zoon Marinus als borstelmaker nog steeds voortzet. Hij levert de borstels en bezems aan bedrijven en boeren.

Achterneef Herman Massen 'de snorre' had een klompenmakerij in Zelhem.

De Massens hebben vanouds 'iets' met honden. Gerhard Massen droeg de bijnaam 'Honde-massen', of 'Massen de hondekaerl' (1879-1946). Hij was bewoner van het kleinste huisje van Halle aan de Boldijk. Van de familie was hij ongetwijfeld de meeste 'fiene' in geloofszaken: van hem wordt verteld dat hij vaak boven in een boom ging zitten om psalmen te zingen.

De naam Massen is ongetwijfeld afgeleid van 'marse', oorspronkelijk een aanduiding voor drassig land. In Halle staat een huis met de naam 'de Marsse', in Aze-wijn is een Marssestraat, etc. In de zestiger jaren had de Ronoiregionale omroep een jeugdprogramma 'neet massen maor joeksen'. Maar met het Achterhoekse werkwoord 'massen' (tobben) heeft de naam natuurlijk niets te maken.

In Naarden is een straat naar ene Jan Massen genoemd, maar wie dit was is niet bekend. Al in 1598 bestond binnen Naarden de Jan Massen straat.

♦ Maria Massen, geboren Buunk, uit IJzevoorde, gehuwd met Teunis Massen, met zelfgemaakte Gelderse knipmuts. (Repro. Hans Groene)

Ross: houtkopers en -zagers in de Liemers

Houtzagerij Ross in Babberich bezat rond de eeuwwisseling het zwaarste werkpaard van de Liemers. De blauwschimmel Max woog 800 kilo. De zwaargespierde reus werd ingezet bij de aanvoer van hout, het ouderwetse sleepwerk. De Liemerse familie Ross doet al generaties lang in hout.

De wortels van de Rossen liggen aan de Rijn. De oudst bekende stamvader Bernardus uit het Duitse Bimmen trouwde in 1725 in het Nederlandse Millingen met Henrica Sebus uit Zyfflich. Omdat de naam Sebus zou zijn meegebracht door een Franse hugenoot, die in 1562 uit Lyon vluchtte, veronderstelt genealoog Frans van Gorkum dat Henrica tot dezelfde familie behoort als Johanna Sebus, voor wie in het Rijnndorp Brienne een monument staat. Johanna verdronk als 17-jarige tijdens een grote overstroming in januari 1809 tijdens het redden van een buurvrouw met twee kleine kinderen, nadat ze haar zieke moeder in veiligheid had gebracht. Goethe schreef er een ballade over. De naam Sebus komt rond 1617 voor als Rijnschippersfamilie in Nijmegen en Wijk bij Duurstede.

Kleermaker

De Rossen spelen in de Liemers al generaties lang een belangrijke rol, zowel maatschappelijk als economisch. Als koorzangers, schutters, muzikanten, voorzitters, carnavalisten. Maar ook: advocaten, Rijnschippers, restauranthouders.

Het Liemerse verhaal begint bij een kleinzoon van Bernardus Ross in Bimmen, Hendricus (1767-1831), die kleermaker in Pannerden werd en in 1781 met Elisabeth

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen voor aanvullingen en suggesties 05437 72603

Gelsing huwde. Hun zoon Antonius (1808-1874, in 1839 getrouwd met Johanna Willemsen uit Zevenaar) is stichter van de Houtzagerij Ross in Babberich. Na zijn dood zet de weduwe het bedrijf voort, aanvankelijk op handkracht, later op paardekracht. In 1904 doet de stoommachine bij Ross zijn intrede.

Zoon Arnoldus (1841-1911) neemt het vak over en is eigenaar van de Houtzagerij en Timmerfabriek Sint Jozef in Babberich. Ook drie zoons van Arnoldus gaan weer in de houthandel. Antonius Bernardus neemt in 1937 de zaak van vader over, maar doet deze al na twee jaar weer over aan zijn zoon Arnoldus (Nol). Nol (1917-1980) was in Babberich een belangrijk verenigingsman, jarenlang voorzitter van het schuttersgilde St. Jan en bestuurslid van het kringbestuur De Liemers van de Gelderse Schuttersfederatie St. Hubertus. In Babberich zet de jonge garde inmiddels de houtzaagtraditie

voort. Een andere zoon, Jan voor-
noemde Hendricus, Bernardus Ross (1816-1892), in 1841 getrouwd met Hendrina Nass, was ook als houtzager actief en had zijn werf aan de Babberichseweg in Oud-Zevenaar. Zijn zoon die weer Hendricus heette nam dit bedrijf over onder de benaming Houtzagerij Ross, na hem zoon Hermanus Ross, die bij zijn overlijden de oudste inwoner van de gemeente Zevenaar was (1882-1978). En van hem nam zoon Gerrit het weer over: hij is nog steeds werkzaam en een zeer gezien figuur in het Oudzevenaar-
verenigingsleven. Gerrits broer Toon in Oud-Zevenaar (1921-1992) was regionaal bekend als verhuurder van geluidsinstallaties.

Hendricus' dochter Hendrina Maria Aleida (Lei, 1886-1971) bleef ook in het vak door te trouwen met Toon Klutman, die bij Bart Ross (zie hierna) het vak leerde en later een eigen houthandel stichtte. Over de Klutmannen schreven we hier al eerder. Lei is de oma van genealoog en dialectzanger Frans van Gorkum.

Emigrant

Een broer van Hendricus, Albertus (Bart, geboren in 1850) was aanvankelijk houtkoper en plankenzager aan de Babberichsedijk, maar emigreerde met zijn familie naar Chili, waar hij kruidenier werd. Zijn vrouw Anna Maria Boerboom, afkomstig uit Wehl, overleed bij aankomst in 1896. Hij bracht zes van de acht kinderen onder bij gegoede families van Europese oorsprong, die hen lieten studeren. De winkel van Ross bestaat nog altijd en is nu een supermarkt.

Twee jaar voor het vertrek naar

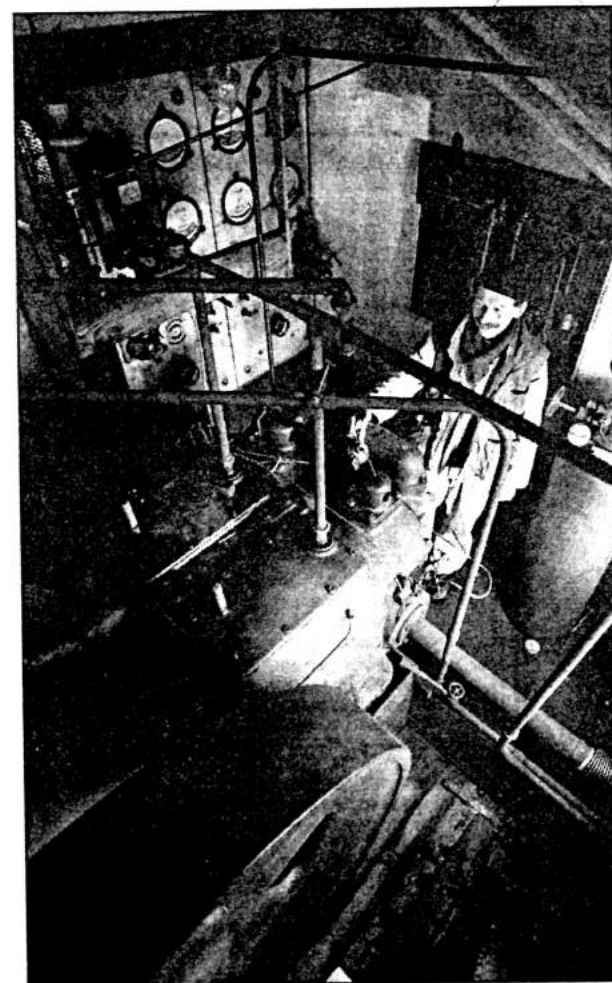
Chili moet het huis van Bart Ross, kort bij het kasteel Babberich, zijn afgebrand. Huisraad, koe, geit en hond gingen verloren. Door de strenge vorst kon niet tijdig worden geblust. Waarschijnlijk zag Ross zich hierdoor genoodzaakt elders een nieuw bestaan op te bouwen.

AGENDA

In Doesburg is vandaag om 14.00 uur een dialezing over de Maatschappij van Weldadigheid in zaal De Onderbouw, J.van Stolberglaan voor de afd. Achterhoek van de Ned. Genealogische Vereniging. Vanaf het begin van deze eeuw heeft de Maatschappij ongeveer 1500 gezinnen en 8000 alleenstaanden opgenomen, die uit alle hoeken van Nederland in de koloniën Frederiksoord, Ommerschans, Veenhuizen, Wilhelmina en Willemsoord bijeen kwamen. Ter inzage is informatie over alle 1500 gezinnen die van de maatschappij leefden.

Zaterdag 18 februari in de Smeltkroes is om 14.00 uur de jaarvergadering. Na de pauze spreekt de heer W. Winands uit Megchelen over boerderijen en bewoners in en om de gemeente Gendringen. Winands is een goed kenner van de archieven in de regio.

Nogmaals gevraagd voor deze rubriek: gegevens over Achterhoekse namen Lanskink en Bluemers.

♦ Henk Ross in Babberich zaagt hout op de kracht van een oude diesel-scheepsmotor: „Hij draait perfect”. (Foto Jan van den Brink)

Van Ditshuizen: van brouwer tot ijzergieter

Claes, oudste stamvader van de Van Ditshuizens, was stadsbrouwer van Zevenaar aan de Markt. Bier of mol was in zijn dagen, bij gebrek aan helder drinkwater, volksdrank nummer een. Het bevatte dan ook maar weinig alcohol. Claes kwam uit Duitsland en zijn naam werd in Zevenaar op de wonderlijkste manieren geschreven: als Clais von Dittinghausen, Van Dedickhuisen, Van Did-ditshausen, Von Ditzhausen. Ook nu nog bestaan veel verschillende schrijfwijzen van de naam.

Claes staat aan het begin van een familie, die in en buiten Gelderland zeer veel belangrijke posten op zeer verschillend terrein bekleedde en nog bekleedt en nauw verwant is met tal van andere vooraanstaande geslachten.

Waar Claes precies vandaan kwam blijft een vraag. Bij Wuppertal ligt een plaatsje Dietzhauzen, maar soortgelijke namen komen in Duitsland meer voor. In 1631 wordt hij burger van Zevenaar. Als in 1638 het nieuwe stadhuis aan de Markt in Zevenaar gereed is, gaat men de meiboom natmaken bij de 'nieuwe brouwer Claes'. Rond 1640 trouwt hij met Derriscken van Lendt, dochter uit een oud Liemers geslacht. Hij behoort alras tot de gegoede burgers en is een tijd armmeester van de hervormde kerk. Van zijn nazaten in Zevenaar is een familiewapen bekend, dat een grote bloem vertoont, mogelijk de Gelderse roos.

Na Claes' dood in 1684 gaat het bierbrouwen nog generaties lang van vader op zoon over. Ook diverse herenhuizen en herbergen bezit de familie Van Ditshuysen in Zevenaar. Als de koning van Holland het stadje in juli 1808 bezoekt, vertoelt het gevolg in de herbergen van Nicolaas en Jan Hendrik van Ditshuysen, maar op betaling van dit vererende logies moeten ze negen maanden wachten. Claes heeft vier kinderen: Mat-

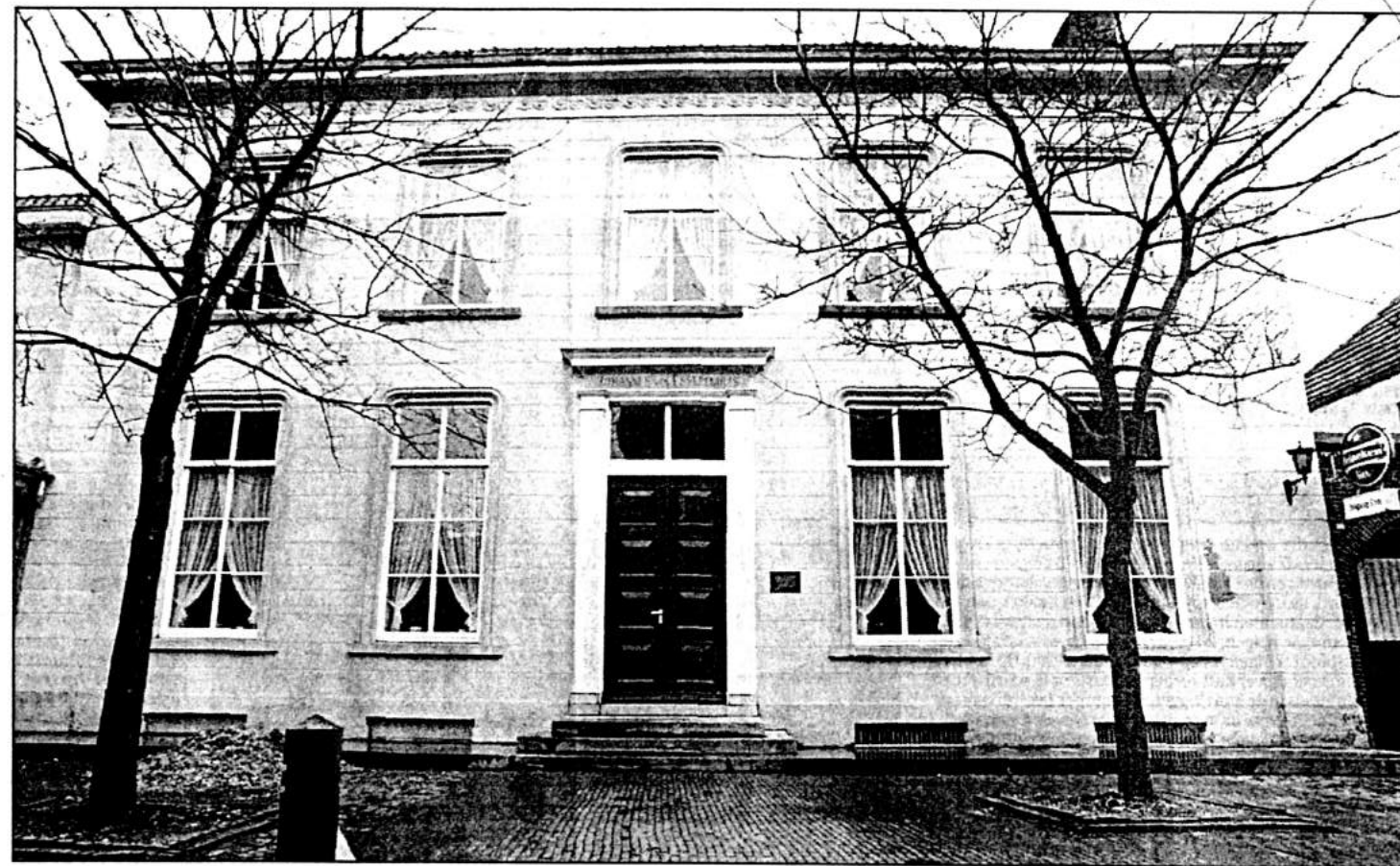
thias, Jan, Hendrick en Idtjen. Jan (1642-1707) is de stamvader van alle nu bekende Van Ditshuysens. Eind achttiende eeuw zijn alle naamgenoten uit Zevenaar verdwenen, behalve deze Jan, die de bierbrouwerij voortzet. Zijn kleinzoon heet weer Jan (1731-1798). Hij trouwt in 1759 met Petronella Kruys. Met hun drie zoons splitst de familie zich in drie grote takken.

De oudste tak is die van Jan Nicolaas van Ditzhuysen (Ditshuizen) die een logement heeft aan de Markt in Zevenaar en 'foezel' stookt. Hij redt mensen bij de watersnood in 1809, is landbouwer en kapitein van de Zevenaarse schutterij. Zijn nageslacht woont in o.a. Zeddam en Arnhem.

Theodorus Jacobus van Ditzhuysen (geb. 1885 in 's-Heerenberg, overleden 1970) was architect en betonfabrikant in Zeddam, wethouder van Bergh en Gelders statenlid. Hij trouwde met de dochter van hotelhouder Bruins van 't Montferland. In Zeddam is het bedrijf van Van Ditzhuysen Bouwmaterialen nog altijd gevestigd. Een zus van de huidige eigenaar Theo van Ditzhuysen (1938) is Ireen van Ditzhuysen (1941), journaliste in Amsterdam, bekend van haar indringende tv-reportages over o.a. minderheden.

De middelste tak, die van Jan Hendrik van Ditzhuysen, verspreidde zich via 's-Heerenberg en vervolgens Terborg over Nederland (Arnhem, Doetinchem, Dordrecht), Frankrijk, Engeland, Zuid-Afrika en Duitsland. In 's-Heerenberg bezat de familie na 1844 het huidige Johannes van Esserenhuis, een groot voornaam pand aan de Markt tegenover het stadhuis. Willem van Ditzhuysen was algemeen rentmeester van Huis Bergh en Gelders statenlid. Zijn zoon Edmund bleef op het Van Esserenhuis wonen. Van hem gaat het verhaal dat hij eens ruzie had met de pastoor van 's-Heerenberg, die hem in de hoogmis kletsnat zegende met wijwater. De wraak zette niet uit: de volgende zondag zette Edmund in de kerk zijn paraplu op.

Willems zoon Gustaaf (1829-1900) wordt directeur van de ijzergieterij

♦ Het Johannes van Esserenhuis in 's-Heerenberg werd midden vorige eeuw bewoond door het gezin van Willem van Ditzhuysen, rentmeester van Huis Bergh. (Foto Hans Groene)

rij Vulcaansoord in Terborg en woont in het huis Vulcaansoord. Hij breidt de fabriek enorm uit. In 1899 levert Vulcaansoord elektriciteit aan het stadje Terborg. Zijn zoon Henri (1865-1940) neemt de fabriek over. Hij is ook wethouder van Wisch. Als hij in 1926 afscheid neemt van Vulcaansoord is het zwart van de mensen. Hij is geliefd, maar toch moet hij een driffig mannetje zijn geweest. Zo is van hem bekend dat hij zijn medewerker Steverink, die hem tegen-

spreekt, een groot dik kasboek naar het hoofd gooit. Later erkent hij zijn ongelijk. Huis en fabriek Vulcaansoord zijn inmiddels geheel van de aardbodem verdwenen.

Vandits

De jongste tak Van Ditzhuysen (Ditzhuysen) kwam terecht in Zevenaar, Duiven, Groesbeek, Arnhem, Apeldoorn, Nijmegen, Den Haag en Australië, waar een tak als „Vandits„ voortleeft.

Het zwerven blijkt een familiekenmerk, aldus ing H.C.F.G. van Ditzhuysen uit Arnhem, die in 1985 de familiegenealogie in boekvorm uitgaf. Op de omslag slaat een kleurig communicatieprentje met de H. Antonius op naam van Anna Dieshusen uit 1766, dat de auteur door een louter toeval van zijn schoonvader kreeg. De genealoog, geboren 1914, was hoofdingenieur bij Akzo Engineering en stamt uit de middelste tak. De familiegenealo-

gie bevat zeer boeiende zaken. Zoals een geruchtmakende gifmoord in 1874, gepleegd door de Zevenaarse herbergier J.H. Thuis, die zijn vrouw met rattekruid vergiftigde om met Leentje van Ditzhuysen te kunnen trouwen. Het vergif zou hij door de suiker hebben gemengd; zijn vrouw Bartje was erg gek op zoetigheid. De boosaardige echtgenoot overleed in de gevangenis in Leeuwarden in 1877. Zelfs de legendarische leugenba-

ron Karl Friedrich Hieronymus Freiherr von Münchhausen Herr von Bodenwerder ('Baron van Münchhausen') komt in een van de kwartierstaten voor. Zijn weduwe Bernhardine Friderica Luise Brunsich Edle von Brun trouwde namelijk in 1800 met mr A.S.F. de Both, drost en baljuw in Dordrecht; hun kleindochter Clementine de Both was getrouwd met Gustaaf van Ditzhuysen, die we hierboven tegenkwamen als directeur-eigenaar van Vulcaansoord.

BARLO - De familie Lubbers be-
woont al sinds 1766 het Marke-
rink in Barlo. De betovergrootva-
der van de huidige bewoner Derk-
Jan Lubbers zorgde er persoonlijk
voor dat de hoeve in zijn handen
kwam. Toen de eigenaar, de 'Zu-
nige Jan Manschot' uit Aalten de
boerderij wilde verkopen, joeg
pachter Willem Lubbers alle kij-
kers weg door ze met een emmer
water nat te gooien. Zo bleef hij
als enige gegadigde over en kon
hij de hoeve kopen.

Derk-Jan Lubbers moet er smake-
lijk om lachen. De 87-jarige heet
in de volksmond Markelinks Jan.
Dat is merkwaardig, want zijn
boerderij in Barlo bij Aalten heet
Markerink, met een r dus. Maar
dit moet een verschrijving zijn:
het is vanouds altijd Markelink
geweest. Hier is het stamhuis van
de Markerinks, maar Lubbers
heeft van die familie nooit iets te-
ruggezien of gehoord. Zijn be-
tovergrootvader Hendrik-Willem
Lubbers (geboren 1766) was ge-
trouwd met Beerndeke Marke-
link. Zij was de laatste met de
naam Markelink in Barlo.

Boerderijen met de naam Marke-
rink komen ook voor in Agelo bij
Denekamp, Steenwijkerwold, bij
Bentheim in Duitsland en in Me-
telen over de grens bij Enschede.
De oude benamingen van alle vier
was iets als Markwardink, het-
geen wijst op een waard in een
mark. Er woonde dus iemand die
als oppasser van de mark, de ge-
meenschappelijke gronden, op-
trad. Het Barlose Markerink komt
al voor in 1284.

De boerderij Markerink aan de
Markerinkdijk in Barlo is een
schitterend rijksmonument, be-
woond door de krasse Lubbers
met zijn vroegere knecht Jan Bus-
sink en de familie Simmelink, die
het bedrijfsgedeelte overnam.
Met zijn houten geveltop ligt de
hoeve in een laagte tussen twee es-
ruggen in, tegen het decor van
een houtwal, waardoor de Zilver-

Rond het stamhuis van Markerink

Rubriek over boerderij- en fami-
lienamen door Henk Harmsen.
Voor aanvullingen en suggesties:
05437 72603

beek stroomt. Een prachtig stukje
Achterhoek. Een zandpad sling-
gert zich over het erf van 't Marke-
rink over de Hoge es naar de Nij-
hofsweg. Het is een erg interes-
sante omgeving.

Volsfeest

Derk-Jan Lubbers steekt zijn pijp-
je op en vertelt. Hij was vijftig jaar
lang, van 1928 tot 1978, secretaris
van de Oranjevereniging in Barlo.
In de wei voor het Markerink was
het volksfeest. In het kamertje bij
de varkens, waar normaal de
mantelpot stond, werd brood ge-
smeerd en koffie gezet voor wel
800 mensen.

Oen het feestgebouw in Barlo te
klein bleek voor het toneel, werd
besloten achter 't Markerink een
openluchttheater te stichten.
Van stenen en planken werden
banken gemaakt, waar zo'n 1500
mensen konden zitten. Er om-
heen stonden dichte coniferen.
De zandweg liep tussen toneel en
de tribune door. Als er gespeeld
werd, moest de melkboer omrij-
den. Driemaal werd een stuk over
de oorlog opgevoerd. Naar de der-
de opvoering kwamen kijkers uit
de verre omtrek, van Varsseveld
tot Winterswijk, wel 2000 man. Er

♦ De fraai gelegen monumentale boerderij Markerink in Barlo bij Aalten. (Foto Willem Hissink)

is ook eens een toneelvereniging
uit Leeuwarden komen spelen.
Lubbers: „We waren er wel druk
mee, want de tribune moest tel-
kens worden opgebouwd en afge-
broken. In een keet bewaarden we
de zitplanken. Er was ook een kan-
tine, die we aan een winkelier
hier uit het dorp verhuurden. Vier
jaar achtereenvolgend hebben we hier al-
le kinderen van de scholen uit de
hele gemeente Lichtenvoorde op
het terrein gehad, maar na het
jaar waarin ze een vreselijke stort-
bui over de donder kregen zijn ze
niet teruggekomen. Wij hebben
als Oranjevereniging in twintig
jaar maar één keer iets hoeven af te
gelasten”. De grote kei die bij de hoeve ligt, is

bij akkerwerk in de grond gevon-
den. Derk-Jan vertelt dat deze
door de wagen is gezakt, toen ze
hem op de huidige plaats wilde
leggen.

De boerderij schijnt ooit om-
gracht te zijn geweest, hetgeen er-
op wijst dat de bewoners tot de
aanzienlijken behoorden. Bij de
aanleg van de Markerinkdijk zijn
de grachtresten verdwenen.

Door de ligging tussen twee essen
is de omgeving bij zware onweers-
buien wel eens overstroomd. „We
hadden de zandzakken voor de
deur staan, de buurman zat met
de voeten in het water,” herin-
nert Lubbers zich. Aan de Zilver-
beek, die in 't Klooster ontspringt,
heeft vroeger een papiermolen

gestaan. Grootvader Derk-Jan (ge-
boren 1849) wist zich dit nog te
herinneren. Nu is er een ruig bos-
je, dat nog steeds de Papiermolen
wordt genoemd.

Aan de beek werd nog in Derk-
Jans jeugd textiel gebleekt. De tex-
tiel kwam van een fabriek in Lich-
tenvoorde. Bij Houwers en Luiten
van de Greute werd het 'tuug' in
de mantelpot gekookt, om de
'pap' er uit te halen en op het gras
langs de beek telkens natgespren-
keld en zo te bleken gelegd. Het
was een bijverdienste voor de boe-
rinnen.

Nog een aardig gegeven is, dat alle
voorouders van Derk-Jan Lubbers
82 jaar oud werden. Hij heeft ze
dus allen overleefd.

Bluemers

Een oproep om gegevens over
de naam Bluemers in deze ru-
briek heeft nog geen reacties
opgeleverd. Vandaar dat we
iets meer informatie geven
over de bedoelde tak. Het
gaat om aansluiting bij Jo-
hannes Henricus Bluemers,
geboren 26 oktober 1870. Hij
trok naar Lochem, waar hij
werkte bij slachterij Schek-
man. Toen zijn zoon Francis-
cus Antonius in 1912 werd ge-
boren, verhuisde het gezin
naar de Spoorstraat in Ruur-
lo. Een broer van Johannes
Henricus, Hermanus Bernar-
dus, geboren 1867 in Win-
terswijk, getrouwd met Jo-
hanna G. Brinke, verhuisde
naar Enschede en vestigde
zich later in Ruurlo.

Onze vragen zijn: In Winters-
wijk komt de naam Bloemers
veel voor, bestaat er een ver-
band? Zijn er verbanden met
pastoor Bluemers in Kilder,
de Pastoor Bluemers-mavo
(en-plein) in Silvolde, met de
boerderij Bluemers onder de
Kemnade in Wijnbergen?

Reacties graag naar redactie
van deze rubriek.

(B. Wallerbosch uit Groenlo
weet te vertellen dat zijn oma
(een zuster van Johannes en
Hermanus Bluemers) in haar
jeugd familiebezoek uit
Duitsland kreeg, mogelijk
uit Vardingholt. Het kan dus
zijn dat de naam uit Duits-
land stamt. In dat geval, al-
dus de Groenlose oud-leraar,
zou er geen verband met
Bloemers zijn, want dat lijkt
hem een echt Nederlandse
naam).

Jelders Dey Hla

4-2-1995

2526

ZELHEM Jan Bouwman op Hissink in Zelhem hoort in 1729 van zijn buurman Jurjen Aelberts dat er rogge van zijn kamp is gestolen en dat Jan Nienhuys er op zijn deel mee aan het dorsen is. Jan op Hissink is klaarblijkelijk niet de dapperste, want hij stuurt zijn vrouw er op uit met de boodschap: als Nienhuys niet betaalt zal hij naar de 'rigter' stappen. Maar de vrouw wordt bedreigd: Jan Nienhuys wil haar het huis uit slaan.

De kleine verstoring van het gezapige Zelhemse boerenleven kwam terecht in Rijksarchief in Arnhem. Daar bevinden zich de akten van het Richterambt Zelhem over de kwestie, die op 8 en 9 augustus 1729 werd behandeld. Als getuigen werden gehoord Jurjen Aelberts, 21 of 22 jaar, zijn vrouw Willemina Jansen, circa 27 jaar, en Garrit Hietkamp, 27 of 28 jaar. Hoe het is afgelopen is niet bekend, zoals merkwaardigerwijs vaak het geval is bij dit soort zaken.

De familienaam Hissink gaat terug op verschillende stamhuizen. Behalve het Zelhemse Hissink, vermeld in 1341, waren of zijn er ook boerderijen met de naam Hissink in Baak, Linde bij Vorden, in Groenlo (in 1188 Hisekinc) en in Voorst. De naam is waarschijnlijk afgeleid van de voornaam Hisse.

Vorster

De stamboom van de Zelhemse-Vordense tak Hissink is uitgezocht door Rein en Zwaantje Hissink in Colmschate, een dorp dat langzaam wordt opgeslokt door Deventer. Ze zijn allebei enthousiaste genealogen, aangesloten bij de Ned. Genealogische Vereniging en de Oostgelderse Stichting voor Genealogie en Algemene Historische Documentatie. Vanuit Colmschate wordt het tijdschrift van de NGV afdeling Achterhoek

Familienaam met stamhuizen in Zelhem, Vorden, Groenlo, Baak en Voorst

Hissink-tak zwerft door Achterhoek

verzonden. Het Zelhemse Hissink wordt genoemd in 1637, als 'Henrick op Hissink' op de jaarholtinge wordt aangesteld als vorster 'voer den titt van twee jaeren'. Nog een vermelding vinden we in 1666 in het archief van de Gedeputeerde Staten van het graafschap Zutphen: „Aen huijss, holt ende Saet-gewas op de goderen Wickerinck ende Hissinck, beijde in Zelhem gelege, bij den deurtoght der Fransche troupen is schade geleden...“

Weer twee jaar later blijkt ene Dokter Baerken eigenaar. Volgens het Markeboek van Zelhem klaagt Baerken dat „verscheijden personen een wech over sijn goet Hissinck maecken waer over geen wech en ginghe...“

Stamvader

De oudst bekende stamvader is Jan Smeinck op Hissink, die omstreeks 1725 trouwt met ene Fenneken. Hun in 1726 geboren kind heet Sander Hissink. Als we ervan uitgaan dat kleinkinderen vaak naar grootouders werden vernoemd, zouden de ouders van Jan Smeinck kunnen zijn: Sander Smeinck uit Hummelo en Jenneken Ikinck uit Zelhem, getrouwd in Hengelo in 1691. Waarschijnlijk is Jan Smeinck dezelfde persoon als bovengenoemde Jan Bouwman, die door diefstal werd gedupeerd.

Als we de verbinding zoeken met de genealogen, moeten we het derde kind van Jan en Fenneken volgen. Henrick Jan (geboren in Zelhem 1730). In Vorden trouwde hij in 1760 trouwde met Berendje Wachelink en werd hij boer op 't Wachelink. Berendje schonk hem een zoon en overleed; in 1763 hertrouwde hij met Berendje Oldhuis. Het eerste kind uit dit tweede huwelijk was Berendt Hissink (geboren Vorden 1764), die 't Wachelink overnam. Deze trouwde in 1793 met Janna Wesselink. Berend is de stamvader van de Vordens-Zelhemse en Larense Hissinks. Hij had zijn ongetrouwde broer Garrit bij zich in huis. Die vermaakte aan hem en Janna zijn hele bezit, bestaande uit wat geld en een kist met kleren van linnen en wol. Ze moeten hem daarvoor „aan het eind brengen...“ Garrits

zuster Fenneken krijgt voorts de 30 gulden die hij tegoed heeft van zijn broer Jan Hissink op de Papenberg onder Zelhem. En aan de negenjarige Berent Hissink, het zoontje van Berend en Janna, vermaakt hij zijn zilveren schoengespelen.

Metselaars

Het vierde kind van Berend sr. en Janna was Evert Hissink, geboren 1800 in Vorden. Hij was de eerste ambachtsman in de reeks, namelijk metselaar. Hij trouwde tweemaal, in 1827 met Janna Menkhorst uit Warnsveld en in 1831 met Gerretjen Klein Venhorstink. Twee generaties hierna bleven

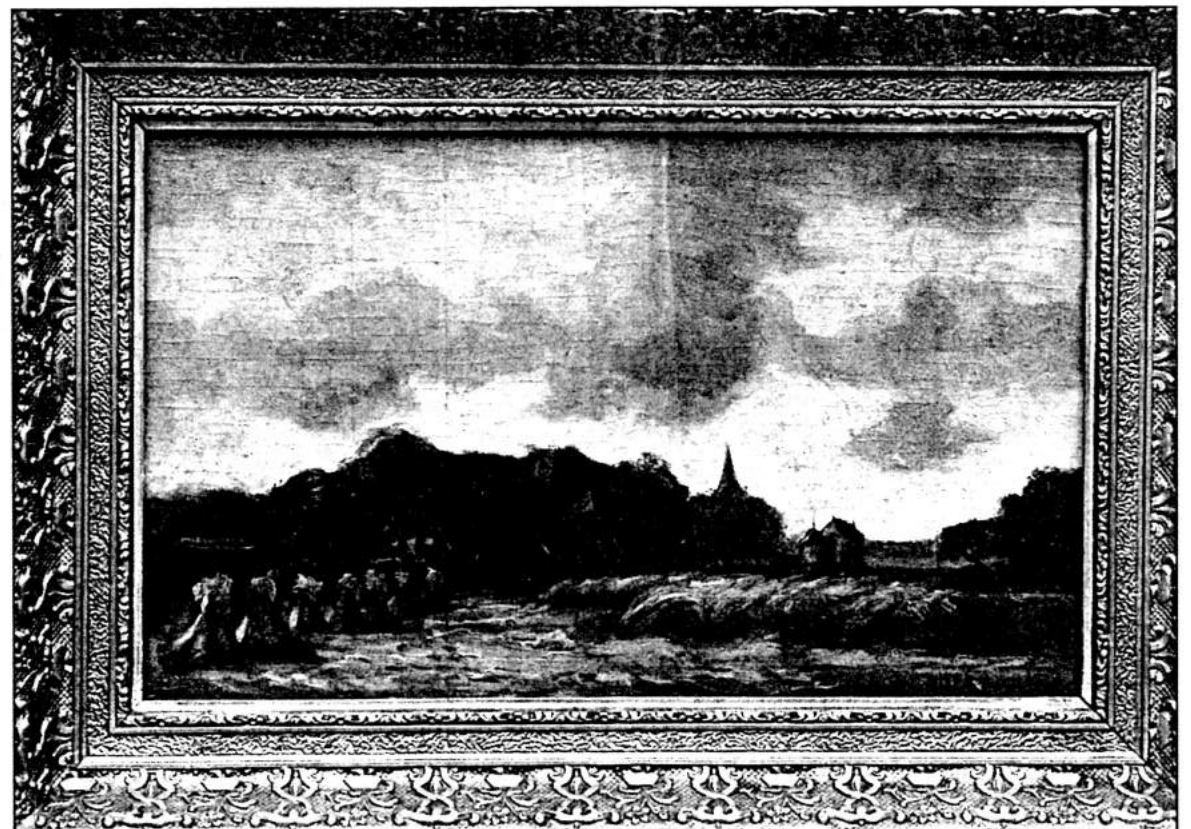
het metselvak trouw, resp. Jan Berend Hissink, geb. 1828, en Evert Jan, geb. 1857. Deze Evert Jan verhuisde rond 1885 met zijn (eerste) vrouw Tonia Nengerman naar Lochem. Nakomelingen zetten in Dochteren bij Lochem een metselbedrijf voort en een metselbedrijf in Laren is inmiddels omgezet in een makelaarskantoor. Evert-Jan ging trad later als schilder in dienst bij zijn eigen zoon Gait.

De zevende zoon Derk Jan (geboren 1896) week echter van de voorouderlijke traditie af door het schildersvak te kiezen. Op jonge leeftijd werd hij 'verhuurd' aan een schildersbedrijf in Neede.

Zijn diensttijd bracht hij door in Deventer. Daar in de buurt ontmoette hij op een kermis Johanna Maaldrink uit Colmschate, toen gemeente Diepenveen, nu Deventer. Ze trouwden in Diepenveen in 1924. Derk Jan trof het bijzonder, want Johanna's vader had een schildersbedrijf in Colmschate. Omdat Johanna enig kind was kreeg Derk Jan het bedrijf op de koop toe. Derk Jan en Johanna leven niet meer. Rein Hissink zette het bedrijf voort, maar nu de jonge generatie andere plannen heeft is het per 1 januari van dit jaar in andere handen overgegaan. In Colmschate is ook een behoor-

lijk uitgewerkte stamboom aanwezig van de Vordense Hissinks, maar de aansluiting bij de eigen genealogie ontbreekt nog. Ook naar Doesburg ontbreken de lijnen nog.

Mevrouw Oldenboom-Buunk uit Zelhem bezit een schilderij van de oude boerderij Hissink in Zelhem, het oudershuis van haar vader (Buunk op Hissink). De boerderij stond ongeveer waar nu het hertenkamp ligt, aan een zijwegje van de Meeneweg. Mevrouw Oldenboom kreeg het fraaie schilderij in 1946 als huwelijksgeschenk. Het is gemaakt door de bekende Zelhemse schilder Knaake.

De verdwenen stamboerderij Hissink, toen bewoond door Buunk, zoals de kunstschilder Knaake deze rond de Tweede Wereldoorlog zag. (Foto Hans Groene)

Handwritten notes: "1510", "Schilders Dagblad", and "11-2-1995".

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen
Voor aanvullingen en suggesties 05437 72603.

GENDRINGEN - Hendrik Theodoor Sandbulte uit Gendringen heette in de volksmond Hazenhein. Dat had twee redenen. De eerste was dat hij een passie had voor stropen, de tweede dat hij kon lopen als een haas. Dat hij een gevreesd stroper was, blijkt wel uit het feit dat de vorsten van Salm zu Salm in Anholt eens een prijs van 500 gulden op zijn hoofd zetten, destijds een gigantisch bedrag.

'Hazenhein' werd geboren in 1883 aan de Kromme Elleboog in Gendringen, als zesde van tien kinderen. Na zijn lagere-schoolperiode in Gendringen en Bontebrug werd hij boerenknecht bij Keuper in het Gendringse Broek. Hierna kwam hij in dienst bij Banning op de Wals, waar hij bij een brand al zijn bezittingen verloor. Indachtig het spreekwoord van het kalf en de put schafte hij zich na dit voorval een degelijke geldkist aan. Ook werkte hij nog bij boer Koelenbrander op Diekshuus onder Engbergen, vlakbij de puddingfabriek. Op Engbergen woonde Van de Laar, zijn volgende

Santbulte; van Hendrik tot Hazenhein

Selders Dagblad 4-3-1995

2725

werkgever, die een fruitkwekerij had en als zeer sociaal voelend te boek stond.

Na zijn huwelijk met Elisabeth Johanna Romp kwam Hein bij de DRU, waar hij als zandverzetters zo zwaar moest tillen dat hij een breuk opliep en zijn hele verdere leven met een breukband moest lopen. Hierdoor werd hij werkloos en kwam hij in de werkverschaffing terecht. Daar hielp hij nog mee met het schoonmaken van de gracht rondom kasteel Slangenborg. Soms kwam hij in die dagen met een portie vis thuis. Zijn laatste baan had hij bij de aanleg van de Autobahn Arnhem-Oberhausen, als werknemer van een Duits wegenbouwbedrijf. Hendrik Theodoor had blijkens zijn Bewijs van Nederlander-schap in 1940 nog een 'gezonde kleur'. Maar een verwaarloosde griep, die tot longontsteking leidde, werd de man op 11 februari 1941 noodlottig. Hij werd begraven op de begraafplaats aan de Wiekenseweg in Gendringen, die hij in 1929 zelf nog had helpen aanleggen.

Stamhuizen

Het is opmerkelijk dat het in de familiebeschrijving lijkt alsof de Achterhoekse familie Santbulte twee stamhuizen en twee paar stamouders heeft. De ene onderzoeker komt terecht bij Dirk Santbulte (geboren rond 1741) en Willemmina Geurink, de andere bij Hendrik Santbulte en Barentjen Capelle van Wildenbeest. De bemiddelde Dirk zou in de 18e

De ouders van Hazenhein: Herman Christiaan Santbulte en Berendina Carolina Schmalhorst. (Foto-reproductie Hans Groene)

eeuw eigenaar zijn geweest van een hofstede 'Santbulte' onder Gendringen, terwijl Hendrik, gehuwd vóór 1730, een hoeve had genaamd 'De Bulte' of 'Den Santbulte' in Sinderen, nu Klein Saleminkdijk 6, nabij de Kroezendijk. (Deze boerderij van de graaf van den Bergh werd al in 1647 vermeld; Wildenbeest is ook een boerderij onder Sinderen.) Hoe is dit alles te verklaren?

Frappant is dat de zoon van Dirk bij nader inzien dezelfde persoon blijkt te zijn als de kleinzoon van Hendrik, namelijk Berend of Berend, geboren in 1769, getrouwd met Johanna Sonders en wonend in Voorst bij Gendringen. De vader van Berend was Hendrik Jan, geboren 1734, in 1766 getrouwd met Johanna Maatjes uit Doetinchem. Dat houdt dus in dat Hendrik de

oom was van Dirk. Het raadsel van de twee stamhuizen is mogelijk te verklaren uit een verhuizing van Sinderen naar Voorst, waarbij de huisnaam werd meegenomen. Sinderen zou in dit geval het oudste stamhuis zijn. Berend Santbulte en Johanna Sonders kregen in 1809 zoon Christiaan. Christiaan huwde zijn achternicht Harmina Beijer. Een van hun kinderen heette Her-

man Christiaan, geboren in 1851 in Gendringen. Hij week van de boerentraditie in de familie af door timmerman te worden en trouwde in 1873 met Berendina Carolina Schmalhorst (zie foto's). Bij hun huwelijk bleek dat beide moeders niet konden schrijven. Berendina overleed al op 42-jarige leeftijd.

Daarmee komen we bij bovengenoemde zoon Hendrik Theodoor alias Hazenhein, geboren 1883. Hein woonde na zijn huwelijk aan het Achterkerspel in Gendringen, een buurtje dat in de volksmond de Klep werd genoemd.

Nu komen we via zijn zoon Hendrik Theodoor, chauffeur van de GTW en zijn vrouw Johanna Berendina Klein Hesselink, met wie hij in 1959 trouwde, bij dochter Hanny, geboren 1964. Zij is sinds 1984 de echtgenote van onze genealoog Fred Besselink in Gaanderen. En het kringetje is weer rond.

Hissink

Nog even een reactie op onze vorige aflevering, die over de naam Hissink ging. De boerderij van de foto blijkt nog te bestaan, maar is ingebouwd tussen de Zelhemse nieuwbouw. De Buunks zijn oorspronkelijk afkomstig uit Oostervijk en verhuisden van Hissink naar de naburige boerderij De Pol, die later verdween; de sporthal in Zelhém is hier naar genoemd. De heer J.W. Bloemendal uit Ruurlo meldt nog dat hij eenzelfde schilderij van 't Hissink bezit als in de krant stond afgebeeld.

Rond Het Werfslag en de Zelhemse Hissinks

ZELHEM/VORDEN - Naar aanleiding van de aflevering van 11 februari over de naam Hissink, met

name de Zelhems-Vordense tak, komt Dick Hissink uit Zelhem met gegevens over een andere tak, die

daar voor zover nu bekend, los van staat. Deze Zelhems-Doetinchemse tak gaat terug op ene Wil-

lem Hissink, die uit Baak of Steenderen kwam, aanvankelijk Jansen op Hissink werd genoemd en in 1758 zijn zoon Wessel Hissink noemde.

Wessel trouwt in 1790 Aaltje Reugenbrink, weduwe van Harman Papenburg. In 1795 wordt hun zoon Willem geboren. Die trouwt in 1831 op 35-jarige leeftijd met de 21-jarige Derksen Weenink. Ze gaan in de Heidenhoek wonen, waar ze de families Bruggink en Teerink als burens krijgen. Deze gaan als getuigen mee bij de aangifte van zoon Evert-Jan in 1837. Deze Evert-Jan trouwt in 1867 met Johanna Berendina Brunsveld, geboren op de Honnigkamp in Ambt-Doetinchem in 1836. Evert-Jan en Johanna gaan eerst in de Heidenhoek wonen, vermoedelijk bij zijn ouders (nu Hilferink). In 1879 kopen ze grond aan de grens met Doetinchem. Evert-Jan kon niet schrijven, want de koopakte van de grond ondertekende hij met een kruisje. Ondanks dit gemis was hij in 1888 mede-oprichter van de gereformeerde kerk aan de Bezelhorstweg in Doetinchem.

Lening

Met een lening van duizend gulden van boer Bruggink uit de Heidenhoek werd op de gekochte zompegrond het boerderijtje Het Werfslag gebouwd, genoemd naar het werfhout dat hier groeide. Het huisje, nu bewoond door de familie Derksen, staat aan een zandweg ver in de Zelhemse binnenlanden en is zonder degelijke routebeschrijving moeilijk te vinden. Het jongste van de vier kinderen werd in Het Werfslag geboren. Zoon Toon Hissink trouwt eerst bij zijn ouders op Het Werfslag in

Voormalig Hissinkhuis Het Werfslag aan de Broekstraat op de gemeentegrens Doetinchem-Zelhem. (Foto Hans Groene)

rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen voor aanvullingen en suggesties: 05437 72603

en verhuist later naar de Hondenbulte in IJzevoorde. Willem Hissink, een broer van Toon, trouwt met zijn buurmeisje Aaltje Bosboom, later Tante Eultjen genoemd. Aaltje, geboren in 1873, was een dochter van Hendrik Willem Bosboom en Wesseltje Nieu-

wenhave. Van de kinderen van Willem en Aaltje noemen we Wilhelm, die boer was op Broekhuizen. Zijn zoon Wim, timmerman, woonde met zijn gezin naast de ouders.

Evert-Jan en Johanna hebben verder nog de kinderen Mina, die trouwt met Kuperije en woont op het Kranenslag aan de Broekstraat, en Derk Hissink (geboren 1880), die na zijn huwelijk achter Zelhem resp. in Halle woont en later bij zijn ouders op Het Werfslag. Zoons Jan en Willem waren klompenmakers, verder waren in dit gezin nog Hendrik en Dina. Jan woonde eerst in de Winkelshoek en later ook op Het Werfslag. Zijn zoons zijn Dick, elektricien, wonend in Zelhem, en Ben in Doetinchem. Vader Jan is overleden, moeder woont nu in verzorgingshuis Brouwerskamp.

ADVERTENTIE

DE ACHTERHOEK

TREKT ONVERWACHT VAN LEER

Wij wisten het natuurlijk al langer dan vandaag.

De Achterhoek is niet alleen een prachtig gebied om te wonen en te recreëren, het herbergt ook een groot aantal sterke bedrijven dat innoverend bezig is.

Proficiat: de Manager van het Jaar komt uit de Achterhoek.

De Stichting Achterhoek Promotie feliciteert Herman Hulshof van Kon. Hulshof's Verenigde Fabrieken Lichtenvoorde met het predikaat Manager van het Jaar.

Hij behaalde deze titel uit een groot aantal kandidaten.

De prijs werd uitgereikt door dr. G.J. Wijers, minister van Economische Zaken.

ACHTERHOEK

Het onverwachte Nederland

Stichting Achterhoek Promotie, Postbus 53, 7000 AB Doetinchem. Tel. 08340-21210

Sellers Aijland 25.2.1985

2377

Van marskramers, petten- en fietsen-Oberink

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen voor aanvullingen en suggesties 05437-72603

Er had niet veel aan gescheeld of er had een grote textielketen bestaan met de naam Duthler en Oberink. De loop van de geschiedenis hangt soms van kleine dingen af. Een van de voorvaders van Oberink ging als marskramer rond 'met het pak', samen met Duthler. Ze hadden plannen voor het vestigen van een winkel, maar Oberink trok zich terug omdat hij de stap niet durfde zetten en Duthler nam alleen het voortouw. Waren de twee compagnon geworden, hadden we naast C&A en V&D nu ook een D&O (of O&D) gekend.

Een aardig gegeven van de familiegenealogen uit Helmond, het echtpaar Van de Heide-Oberink. Toen zij op de middelbare school begonnen met het uitzoeken van de stamboom, waren er vier takken. Daarvan konden er in de loop van het onderzoek twee aan elkaar worden gekoppeld. Beweerd

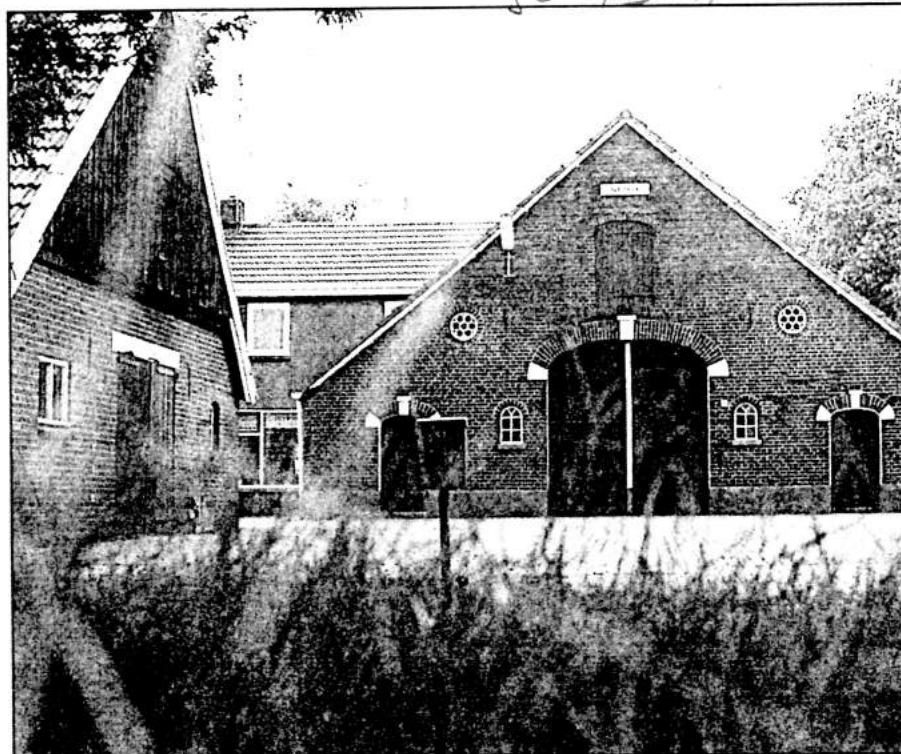
wordt dat de Lintelose tak zou voortkomen uit de Aaltense. Het bewijs hiervoor is echter nooit gevonden. Ook is er nog de Varsseveldse tak.

De naam Oberink, die landelijk zo'n tachtig families telt, komt rond 1550 al voor in de rechterlijke archieven van Berghen heeft in de Achterhoek een bekende klank. In Aalten kende men vroeger winkeliers met de fraaie namen Fietsen-Oberink en Petten-Oberink, al naar de artikelen die ze verkochten. Het pand van Petten-Oberink aan de Köstersbulte is onlangs fraai verbouwd en fungeert nu deels als Wereldwinkel, deels als uitbreiding van het gemeentehuis.

Lintelo

Aan de Gendringseweg in Lintelo staat een boerderij Oberink, maar ook 'Rosier' aan de Rosierweg in Lintelo is een stamhuis van de Oberinks uit de Lintelose tak. Bij gebrek aan mannelijke opvolgers kwam het Rosier aan een dochter, die huwde met Eeltink. De Eeltinks wonen nog altijd op 't Rosier.

De Lintelose stamvader Roelof Oberink (1735-1815) was geboren in Varsseveld, landbouwer en rotmeester in Lintelo en gehuwd met Janna Freers (1741-1825). Hij had het Rosier gekocht. Janna kwam uit 'Boekholt' (Bocholt). Hun nakomeling Gerrit Jan (1905-1975) was de bovengenoemde marskramer. De uitvoerige genealogie, die helemaal in de computer is ingebracht, omvat onder andere enkele emigranten naar Amerika en

De boerderij Oberink aan de Gendringseweg in Lintelo. (Foto Willem Hissink)

de Arnhemse naaimachinehandelaar Hendrik Jan Oberink (1866-1934), wiens zaak door kleinzoon Frederik werd overgenomen.

Varsseveld

De Varsseveldse tak (met sinds

1798 een aftakking naar Voorthuizen op de Veluwe) begint met Lubbert Oberink (geboren in 1685). Van de huizen noemen we de Engeljanshutte of De Mossele, ook Te Loo of Te Laar genoemd, het eerst bewoond door Evert Obe-

rink (1761-1840) en Gesina te Loo met hun zeven kinderen. In deze tak zien we een strodekker, wevers, een klompenmaker, een emigrant naar Paramaribo, maar meest boeren. In de Binnenheurne stond de boerderij Oberink.

Verdere huizen: Den Blauwen, Pashuis en Het Oude Fort.

De Aaltense tak gaat uit van Jan Oberink (1640-1681), getrouwd met Eefse (Eva) Freriks. Het is een zeer grote tak, die sinds 1762 ook in Leeuwarden zit. Willem Oberink uit Lintelo (geboren in 1733) trouwde toen met Janke Dijkstra en werd in 1773 officieel burger van de Friese hoofdstad. Ook naar Drente trok een telg, Jan Willem Oberink (1905-1981) met nazaten in onder andere Dwingeloo en Nieuweschans.

Het huwelijk van Harmanus Oberink met Engelina Selders in 1829 kampte met pech. Vier doodgeboren kinderen waren er van 1813 tot 1829 na elkaar. Vervolgens kwamen er nog drie kinderen die wel in leven bleven.

Aalten

De Aaltense tak zwierf uit over de hele Achterhoek en Nederland. Johanna Berendina Oberink (1888-1953) was getrouwd met de bekende Vordense molenbouwer H. ten Have, uitvinder van het naar hem genoemde zelfzwichtende wiek-systeem. Een tak ging rond 1880 naar Bunnik/Utrecht om het bakkersvak uit te oefenen. Gerrit Oberink (1883-1945) trok met zijn gezin naar Enschede en kwam daar om bij het bombardement.

Interessant is ook het huwelijk in 1936 van achterneef en-nicht, van wie de een Obrink heet en de ander Oberink. De fout ontstaat in het gemeentehuis in Aalten in 1848, als timmerman Jan Oberink zijn zoon Antony aangeeft en de ambtenaar 'Obrink' noteert.

Rond het oude kloostergoed de Walterstede

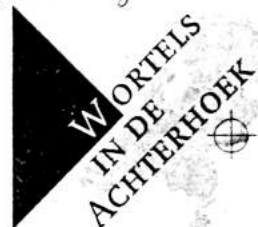
MEGCHELEN - Wat ooit de grootste boerderij in de kern van het grensdorp Megchelen was, is nu een dubbel woonhuis van na de Tweede Wereldoorlog. De herinnering aan de eeuwenoude Walterstede wordt daarnaast nog levend gehouden door een gelijk-luidende straatnaam elders in het dorp.

De historie van de Megchelense Walterstede geeft een goede doorsnede van het beeld en het wel en wee op het Achterhoekse platteland in de loop der tijden. Jan Tinnevelt uit Megchelen, nu wonend in Ulft, heeft voor het tijdschrift de Ganzeveer de historie zeer verdienstelijk op schrift gesteld. Hij kan teruggaan tot 1318, als sprake is van 'onsen hof to Meggelen'. Ene Sweder van Kervenem verkoopt de hoeve dan voor 139 marck aan het klooster Schledenhorst, een nonnenklooster bij het Duitse Haldern, dat bij de grote confiscatie in de tijd van Napoleon aan de staat kwam en waarvan de bezittingen rond 1820 werden doorverkocht.

Kaart

In 1754 laat de „hoogmogende“ (machtige) graaf van den Bergh een kaart tekenen van zijn bezittingen in de Megchelense dorpskom. Daar staan ook de andere huizen op. Bij de Walterstede wordt nog steeds vermeld: Closter Schledenhorst. Verder wordt de hoeve vermeld in enkele rekeningen, waarvan de oudste teruggaat

Gellers Dagblad 11-3-1995

rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen reacties en aanvullingen 05437 72603

tot 1674-1679. Hieruit wordt ook de herkomst van de naam Walterstede duidelijk, want pachter is Willem Wolters, zoon van Derick, die samen met zijn broer Johanther Fourt (ter Voert) boert. Eigenlijk zou de naam dus Wolterstede moeten zijn.

Interessant is de pacht die ze moeten opbrengen, deels in geld, „33 daler“, deels in natura voor het klooster. Zo zag men de Megchelense boeren jaarlijks door modderige landwegen naar de nonnen rijden met rogge, boekweit, gerst, een vet kalf, zes kippen, een paar ganzen, bijenwas, suiker (broden) en liefst een pond peper. Als de Spaanse hertog Alva in het begin van de Tachtigjarige Oorlog

De tegenwoordige Walterstede aan de Sneltingshof in Megchelen. (Foto Jan van Brink)

(1568-1648) de gewraakte 'tiende penning' instelt, slaat hij Gerrit Wolters als grote boer aan voor 65 daalder. Maar onderede verklaart Wolters dat hij maar 40 daalder kan betalen. Wat hierna is gebeurd is niet bekend.

Waterig

Vreemd is dat Henrich Wolters in 1602 blijkens de pontschatting naast zijn pachtboerderij van de nonnen ook een klein eigen erf heeft, mede toebehorend aan Rollef Frolichs uit Anholt.

In 1649 wordt de Walterstede als volgt omschreven: „Clooster

Schledenhorst een bouwinge 27 mergen slecht hoogh boulant ende waterigh weidelant....

Als de hoeve in 1793 weer in de archieven opduikt, blijkt de familie Wolters spoorloos verdwenen en woont er ene Gerrit van Dillen, afkomstig uit Zeddam en gehuwd met de weduwe van Hendrikus Beugel. De boerderij gaat Dillenhof heten en de boer 'Dillenhof'.

In 1820 is de Walterstede te koop als onteigend domeingoed, want de nieuwe Nederlandse staat heeft geld nodig. In het raadhuis in Winterswijk heeft de veiling

plaats van „De Walterstede, groot 35 morgen en 221 roeden, bouw- en weiland, bosch en plaggegronden in pacht tot den 22 februari 1820 bij de heer Gerrit Willem Motman op de Lantfort... Deze Motman was in deze omgeving rentmeester van de geestelijke goederen.

Koper werd Theodorus Snelting, bouwman onder Megchelen, voor 5610 gulden. Snelting was in 1782 met Anna Smeenk getrouwd; zij kwam van de Gasselaar in Megchelen. In 1855 verkocht Theodorus een stuk grond voor zijn deur, de Hofkamp geheten, voor bouw

De Nederlandse Genealogische Vereniging afdeling Achterhoek is zaterdag 18 maart in De Pol in Aalten bijeen, aanvang 13.00 uur. Om 14.00 uur zal de heer M. IJzerman een lezing houden over genealogie en streekgeschiedenis. Wie zich bezighoudt met voorouderonderzoek wil ook weten hoe deze mensen leefden.

Op zaterdag 1 april is de Gelderse Contactdag in Motel Tiel vanaf 10.00 uur.

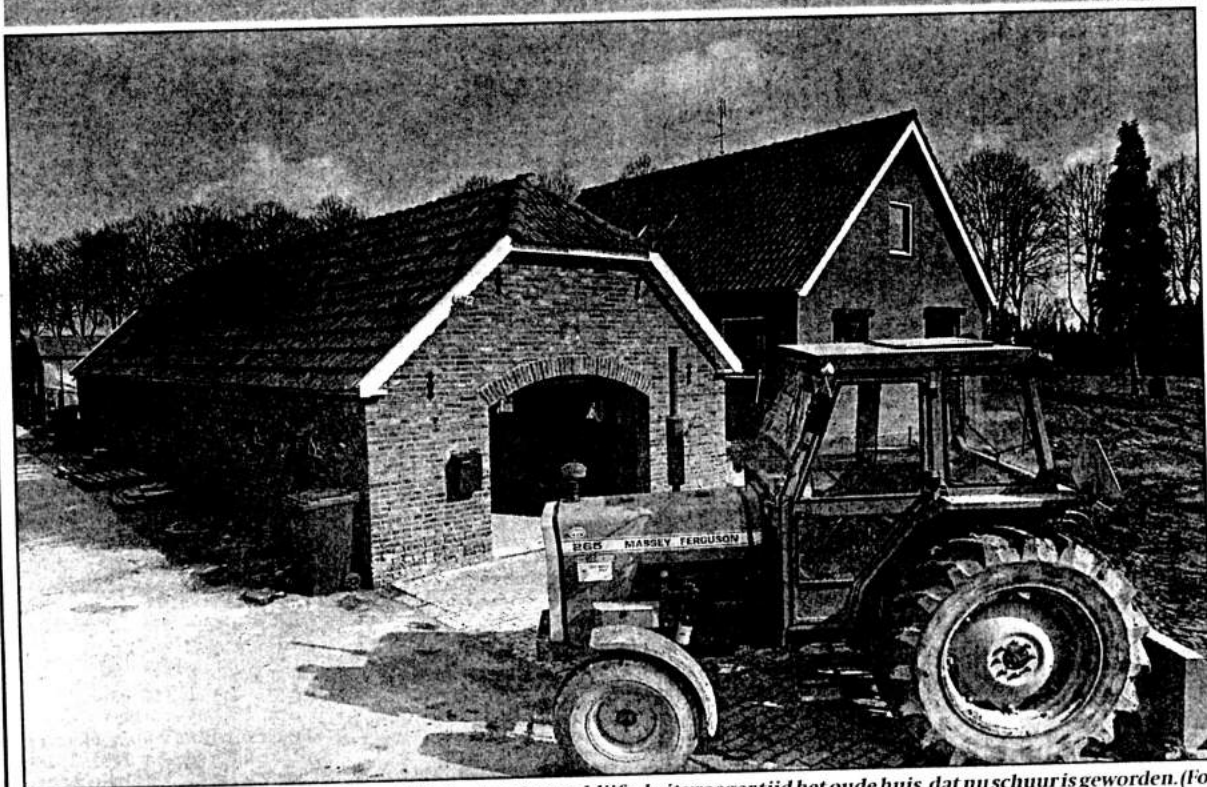
van een waterstaatkerk.

Jubileum

Zijn kleinzoon Lambertus Henricus (Bart) Snelting (in 1900 getrouwd met Theodora Wilhelmina Gocherman uit Millingen) werd in 1901 wethouder van Gendringen. Toen hij in 1919 zijn zilveren jubileum als raadslid vierde, was er drie dagen feest in het dorp, compleet met optocht, feestcommissie en bal. De rest van de gemeenteraad had hier toen nogal bezwaar tegen omdat het geld zo schaars was.

Doordat er geen kinderen waren ging de boerderij over naar een nichtje, dat met Johannes Antonius (Jan) Essink getrouwd was. Bij de bevrijding in 1945 werd de hoeve zwaar beschadigd en na de oorlog werd er een nieuw voorhuis voor gezet. De ruilverkaveling maakte een eind aan het boerenbedrijf in de dorpskom. Essing verhuisde naar de Bosplaats aan de Koksallee en het voorhuis werd dubbele woning. Het achterhuis werd begin jaren zeventig afgebroken.

Naam Koksgoed in nevelen gehuld

♦ De achterzijde van boerderij Koksgoed. Links als enig overblijfsel uit vroeger tijd het oude huis, dat nu schuur is geworden. (Foto Hans Groene)

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen
aanvullingen en suggesties 05437 72603

Even buiten het dorp Wehl, aan de Koksgoedweg, staat de boerderij 'Koksgoed' van de familie Siebes. De naam doet meteen denken aan een vroegere bewoner Kok. Maar de eeuwenoude schrijfwijze 'Kakesguet' plaatst hier weer twijfels bij.

Twee leden van de oudheidkundige vereniging in Wehl, Alex Koster en wijlen de heer Gerrit Groen hebben zich indertijd over de naam gebogen in het kader van het Wehlse boerderijonderzoek. Zes eeuwen geleden bestond het Koksgoed al, zo von-

den ze. De eerste vermelding als 'Kakesguet' is te vinden in het archief van het latere klooster 'Grootte Convent of Sint Marien Grave' in Doesburg in een akte van 1428. De hoeve was toen nog in handen van de heer van Keppel. De familie Weydgans had de boerderij in leen en pachter-bewoner was ene bouwman (boer) Beernt.

In 1447 krijgt de heer van Keppel het goed terug en gaat het over naar het Doesburgse klooster. Het duurt dan tot 1722 voordat weer iets over de boerderij in de archieven opduikt. Als eigenaren zien we achtereenvolgens Jan Brouwer, 'Tulleken', Rhode van Heeckeren, richter Nies en Berend Weeting. In de periode 1731 tot 1762, als Tulleken respectievelijk Rhode van Heeckeren eigenaar zijn, wordt de boerderij ook Betmersgoed genoemd. Ook die naam is vooralsnog onverklaarbaar. De eigenaren zullen in die tijd trouwens meestal niet de bewoners zijn geweest.

In 1815 kwam de boerderij aan

Peter Bosman (1775-1848), die er wel zal hebben geboerd. Hij kwam uit Kilder en was getrouwd met Christina Weeting, de dochter van genoemde Berend. Bosman werd waarschijnlijk mede-eigenaar, want in 1813 kwam het Koksgoed ook aan Gerrit Menting (1788-1855), die met Catharina Hermers was gehuwd. Zoon Bernard Menting (1818-1864) nam het goed in 1818 over. Zijn echtgenote was Willemina Hendrika van Die-len.

De naam Siebes komt al in 1865 in beeld met Theodorus Johannes (1835-1906), afkomstig uit Hummelo. Hij trouwt met de weduwe van B. Menting. Na hun huwelijk in 1865 komt hij bij haar op het Koksgoed wonen. De volgende generaties zijn Bernardus Johannes Siebes (1866-1912), getrouwd met Johanna Gerarda Thien, Johannes Theodorus Gerardus Siebes (1902-1982) getrouwd met Johanna Jansen en Johannes E.M. Siebes (geboren in 1939) getrouwd met Johanna G.M. Menting.

De huidige bewoner, die de boerderij in 1966 van zijn vader overnam, bouwde een jaar later een nieuw voorhuis wegens bouwvalligheid van het oude. De oude boerderij werd omgebouwd tot kalver- en varkensschuur. Dat het oude huis een hoge ouderdom heeft, blijkt wel uit het jaartal 1620 in de buitenmuur van het achterhuis.

Bij de ingang van de tuin is uit de doornenheg een fraaie boog met bollen geknipt. Al in het begin van deze eeuw moet deze vorm aan de heg zijn gebracht.

Een rieten kapschuur op het erf was in de Tweede Wereldoorlog het onderduikadres van de Doetinchemse veehandelaar van joodse afkomst Dolf Heilbron. Die had aanvankelijk ondergedoken gezeten op de boerderij Galenhof in Nieuw-Wehl. Heilbron was een sympathieke man die bij de Wehlse boeren hoog aangeschreven stond. Hij wist zich met hulp van de boerenbevolking tot de bevrijding schuil te houden en overleefde zo de donkere tijden.

Jelders Dapht

10.3.1985
25 21

Wie Lurvink zegt, zegt borstels en kwasten

**WORTELS
IN DE
ACHTERHOEK**

rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harm-
sen
aanvullingen en suggesties
05437-72603

Wie Lurvink zegt, zegt Aalten, borstels en kwasten. De familie was ooit de talrijkste in Aalten. Het familieboek weet zelfs te melden dat er rond 1850 maar acht straten in het dorp waren, in elk waarvan twee gezinnen Lurvink woonden. De oorzaak van hun talrijkheid was misschien dat ze katholiek waren. De stamboom begint met Jan Lurvink rond 1650. De in-
naam is vermoedelijk afgeleid van Ludolf; we zien haar in het verleden geschreven als onder andere Lörwing, Loverdink en Lurvendinc.

Met de twee zonen van Jans kleinzoon Arend, te weten Anthony (1758-1833) en Jan (1747-1823) splitste de familie zich in twee takken. Anthony trok naar Amsterdam, mogelijk als kleermaker, en trouwde daar. Zijn zoon Henricus, geboren in 1790, stichtte in Aalten een kostschool, waarvoor hij in de hoofdstad leerlingen probeerde te werven. Meerdere Lurvinktelgen zochten in Amsterdam hun geluk. Aan de Lurvinkstreeg in IJzerlo staat het fraaie oude stamhuis 't

♦ De boerderij 't Lurvink aan de Lurvinksteeg in IJzerlo. (Foto Willem Hissink)

Lurvink, al vermeld in 1640. Hier woont tegenwoordig de familie Korten. Door huwelijk kwam de hoeve in 1865 aan de Kortens, afkomstig van de Huisstededijk. Boer Jan Korten toont in de haardplaat van de fraai betegelde schouw in de woonkamer nog de letters I.H.L. en G.I.L.; Grada Johanna Lurvink van de protestantse tak was de laatste bewoonster. Ze bereikte de mooie leeftijd van 93 jaar.

In de keuken van Korten staat nog een prachtig kabinet van de Lurvinks, waarvan het snijwerk exact hetzelfde is als dat van de vaste muurkast in de kamer. Het onderstel van het kabinet stond vroeger vergeten in een schuur als bewaarplaats voor spijkers en ge-

reedschap, terwijl het kopstuk op zolder lag. Nu is het weer een fraai antiek geheel.

Borstels

Al eeuwenlang is de borstelmakerij een vorm van huisvuil in Aalten en de Lurvinks hebben dit ambacht al zeker sinds de achttiende eeuw beoefend. Nog altijd zijn er borstelfabrieken van Lurvink in Aalten (Tweede Broekdijk) en in Enschede.

Op de zolder van de oude stadsboerderij, vanouds met koffiehuys, aan de Willemstraat in Aalten was voorheen een borstelmakerij (voor schildersattributen) van de Lurvinks. Omdat het aan het eind van het dorp was, werd Hans' opa in de volksmond 'Marti-

nus van 't Ende' genoemd. Vanouds was in het pand aan de Willemstraat als herinnering aan het koffiehuys nog lang de gang van de Westerkerk, hoewel de bewoners zelf katholiek waren. Op zondagmorgen zat de woonkamer vol, aldus fotograaf Hans Lurvink (50). Boeren onder andere uit Dale zaten er bij koffie te praten en in de gang was een schap met kerkboeken. Hans herinnert zich dat de verwerking van het nog vuile varkenshaar van Achterhoekse slachterijen een vieze stinkende boel was, maar het Chinese en Japanse haar was keurig verpakt. Het hout kwam van inlandse berken en essen. Bepaalde werkzaamheden werden, om niet steeds van huis te zijn, nog wel in

Onderduiker

In de vorige aflevering over het Koksgoed in Wehl hebt u kunnen lezen dat de Doetinchemse joodse veehandelaar Dolf Heilbron een tijdlang zat ondergedoken op de kapzolder van deze boerderij.

De laatste tweeëneenhalf jaar echter, heeft de familie Heilbron zich schuilgehouden op de boerderij 't IJsseltje van de familie Bulterman in Oosseld, nu

Kemnadeallee (de historische hoeve tegenover McDonalds). De grootouders van mevrouw De Haan-Bulterman weet dit te melden. Aanvankelijk verbleef het hele gezin Heinbron er, later zijn moeder en dochter naar een familie in de Slangenburgergangaan.

Gezocht: gegevens over de naam Eeltink of contact met iemand die hier onderzoek naar (heeft) verricht. Voorts zoeken we nog altijd gegevens over de namen Bluemers en Lansink.

de keuken verricht, zoals het boren van gaatjes. Bij gebrek aan grondstof is in de oorlog heide gesneden, terwijl evacués al fietssneden de machines aandreven bij gemis van stroom. Het wassen van het varkenshaar gebeurde oorspronkelijk in de beek, later in een speciale wasmachine.

De kwastenfabriek van de Lurvinks aan de Piet Heinstraat in Aalten is ruim tien jaar geleden gesloten, maar het pand staat er nog. Ook aan de Hogestraat zat nog een Lurvink-borstelmakerij.

Tante Lena

Van de markante telgen moeten we zeker wijlen Tante Lena niet onvermeld laten. De Aaltense kon geweldig dicht en voordragen en stond ook in de reuk van helderziendheid. Ze voorspelde ooit dat er pas vrede zou zijn als de monsttrans van de katholieke kerk in Aalten het water over zou gaan. Inderdaad werd de monsttrans bij een kerkbeschiëting naar het Aaltense klooster gebracht. Om daar te komen moest men over de Slingbrug... Tante Lena voorspelde ook dat de katho-

lieke tak van de familie, de hare dus, zou overleven.

Een familie-overlevering uit de katholieke tak wil dat de vroegere gouverneur van New York, Alfred Smith, zou afstammen van Lurvink. Volgens Tante Lena vertoonde de man alle gelaatstreken en sterke eigenschappen van de Lurvinks. Antonius Henricus (geb. 1836) uit de stam Jan, emigreerde naar Londen en later naar Chicago. Op aanraden van zijn moeder nam hij daar de naam mister Alfred Smith aan. Hij zal dus wel iets hebben uitgesproken. Maar de 'grote' Alfred Smith blijkt al in 1840 in New York geboren en kan dus nooit een zoon of nazaat van Lurvink zijn.

De Enschedese samenstellers van het familieboek uit 1970, Albert Grijpma en zijn vrouw Francisca Grijpma-Lurvink, zijn intussen beiden overleden. Maar de Enschedese tak blijft actief. De familie J.A.M. Lurvink in Enschede (Buurserstraat 372, 7544 RH) wil een grote Lurvink-reünie houden. Het plan is nog in een pril stadium; men is aan het inventariseren. Wie interesse heeft kan zich melden.

25-3

Silvius Drijlbaan 25-3-1995

Van Eerden: oude Winterswijkse landadel

De Achterhoekse naam Van Eerden is gemakkelijk te verklaren. Ze houdt verband met het kasteel Eerde bij Ommen in Salland, al daterend uit de Middeleeuwen. Het huidige huis, staande in een prachtige omgeving op de plaats van zijn Middeleeuwse voorganger, werd in 1715 helemaal nieuw gebouwd door Johan Warner van Pallandt en zijn vrouw Johanna Elisabeth van Baer, afkomstig van de Slangenborg bij Doetinchem. De familie woonde er tot 1931; toen werd er een internationale school gevestigd.

Mevrouw B.G. (Dineke) van Eerden uit Bredevoort verzamelt informatie over haar familienaam. Omdat deze tot nu toe nogal fragmentarisch is, zoekt ze naar de ontbrekende verbanden. Ze hoopt daarom op contact met genealogen, die ook Van Eerdens in hun familie hebben.

Het oorspronkelijke geslacht Van Eerde heette ook wel Reding of Redinck; ene Johan Reding (of Van Eerde) had zijn hoofdzetel in het kasteel bij Ommen. Zijn stamlijn volgde komen we rond 1715 terecht bij Jan Frans van Eerde tot de Plekenpol, een havezate in Winterswijk. Deze adellijke familie Van Eerde, aanvankelijk dus nog zonder n. behoorde wel tot de elite van Winterswijk, want we komen haar ook tegen bij twee andere Winterswijkse havezaten. Buurse en de Ravenhorst. Louis van Eerde trok bijvoorbeeld in 1712 naar de Ravenhorst en van dit geslacht liggen enkele leden in de kerk in Winterswijk begraven, o.a. Judith van Eerden. Hier zien we dus de n

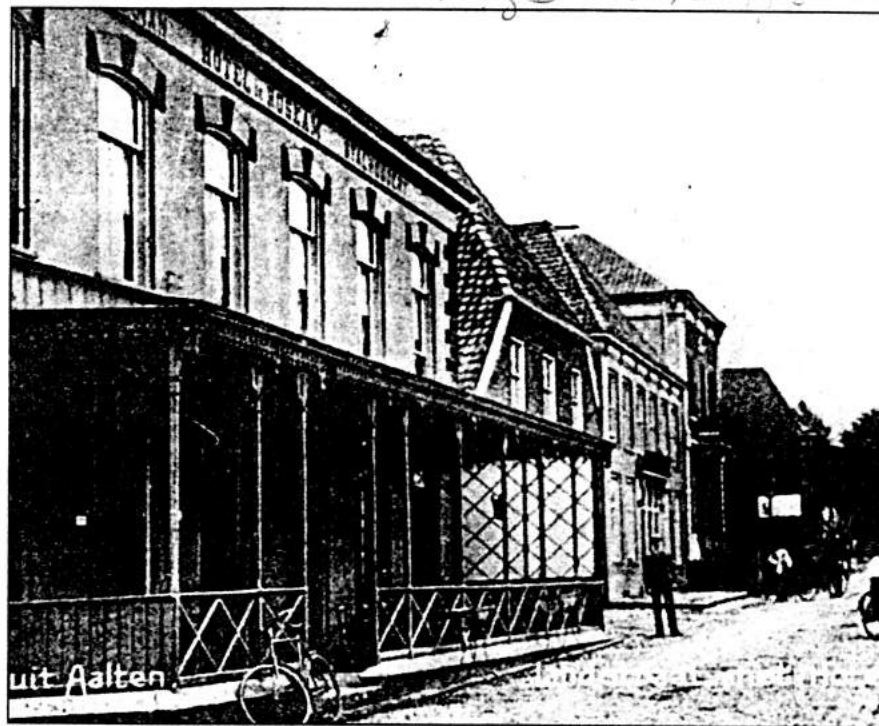
Rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen reacties en aanvullingen 05437 72603

achter de naam komen. De Winterswijkse Van Eerdens voerden een familiewapen, bestaande uit een halve maan met de beide sikkelvormige punten naar boven.

Dokter

Een volgend fragment is een stamboom, geschreven door dokter Das. De Winterswijkse arts had de gewoonte op huisbezoek werk en hobby te combineren, door de stamboom van families te noteren. Van de Van Eerdens schreef hij een stamlijst, die begint met Dries, die in 1642 huwde met Elsken van Hulslen. Zijn nakomelingen in mannelijke lijn zijn resp. Willem (geb. 1651), Dries (1685), William (1722) Jan Willem (1760) en Willem (1803), die in 1852 met Johanna Grada te Verwe trouwde.

Ontbrekend is de link met de bewoners van Plekenpol, Buurse en Ravenhorst. Van Eerden is ook een boerderij aan de Van Eerdenweg in Meddo. De naam is in Aalten terecht gekomen via de Borninkhof op de Haart, een scholtengoed. De Van Eerdens hebben klaarblijkelijk altijd tot de landadel, de scholten of de gegoede burgerstand behoord. Overgrootvader Abraham van

♦ Het logement De Roskam in Aalten begin deze eeuw. In de vorige eeuw waren de Van Eerdens er logementhouders. (Foto Museum Frerikshuis)

Eerden woonde aan de Markt in Aalten, later in het Van Eerdenshuis op de hoek Dalweg/Hogestraat („Huis in 't Dal“). In 1935 werden hiervan twee woningen gemaakt. Daarnaast was hij eigenaar van het voornamen logement De Roskam aan de Landstraat, met vergaderzalen en winkel. In 1810 was hier Evert van Eerden (geboren 1766) al logementhouder, voornoemde zoon Abraham volgde hem in 1840 op. Toen deze in 1871 in de ruststand trad, nam Pieter Oosthout het hotel over. Later Karl Gustaaf Avenarius, die

ook in Gendringen en Dinxperlo logementen had. Nu zijn in het pand de modezaak Klein Entink en drogist Kwakkel gevestigd. Op een oude foto zien we een veranda in typische western-stijl. Volgens een lijst van 1850-60 overnachtten in De Roskam veel zakenmensen. Vaste passanten waren bijvoorbeeld de Zwolse azijnfabrikant Schaapman uit Zwolle en meelfabrikant Van der Lande uit Deventer. Ook Duitse zakenlieden kenden het adres. De plek was gunstig, want de Landstraat is een van de oudste straten van Aalten.

feitelijk een stuk van de oude handelsweg van Duitsland naar de Hollandse steden.

Cichorei

Abraham van Eerden had vier zonen. Evert, Willem, Frederik (gehuwd met Charlotte van Leuven, dochter van dokter Van Leuven). Frederik was eigenaar van de Van Eerdensmolen in Aalten. De vierde zoon was grootvader Jan Berend van Eerden, geboren 1852. Hij ging in Driebergen op kostschool en werd architect. Hij ontwierp voor J.M. Stöcker en diens

zwager J.G. du Pré de in 1881 opgerichte cichorei- en peekoffieabriek aan de Ambthuiswal in Bredevoort. Hierbij leerde hij de oudste dochter Anna (J.C.L.) Stöcker kennen. Zij had de 'school voor jongedames' bezocht, Frans en muziek geleerd. In Museum Freriks in Winterswijk hangt nog de baljurk uit haar jonge jaren.

Zij werd zijn vrouw. Van zijn geboorteplaats Aalten ging hij nu naar Bredevoort (waar hij later directeur was van de Coöperatieve Boerenleenbank en bestuurslid van de marktcommissie). Het paar ging wonen in het pand van Stöcker aan de Prinsenstraat in Bredevoort. Dit was een zeer fraai oud herenhuis. Op oude foto's is te zien dat er links ook een deffig koetshuis naast stond. Grootvader Van Eerden had een eigen koetsier, ene Jan Oonk. Meester Mol in Bredevoort leende de koets wel eens als hij bezoek van de trein in Aalten moest halen, weet Dineke van Eerden, die in schoolvakanties bij haar grootouders logeerde. Achter het huis was een pomp, die door de hele buurt werd gebruikt. Op de voorgevel van het huis stond het jaartal 1713. Beide grootouders overleden in 1935.

De nieuwe eigenaar van het huis aan de Prinsenstraat maakte er een winkel van en moderniseerde de woning, waarbij veel schoons van historische waarde verloren ging. Nu is het een boekwinkel. Het koetshuis is gesloopt.

De zwaar koperen deurknop, het sleutelgat rozet en de belknop van het pand zijn bij Dineke van Eerden nog bewaard gebleven. „Mijn vader zei altijd: daar bouw ik mem later een huisje aan, maar hij overleed voortijdig“. Dineke komt van oorsprong uit Winterswijk, waar haar vader Bram van Eerden schoolhoofd was. Hij trouwde met juffrouw Van Daalen, onderwijzeres aan de school op 't Zand in Bredevoort.

ADVERTENTIE

HIJSKETTINGEN

Struik

Hannoverstraat 1 Deventer, t.o. auto-rijland
tel. 05700-23270 fax 05700-28820

Ook uit Twente bereiken ons tegenwoordig vragen en tips. Zo vraagt mevrouw Sentker uit Beckum in de gemeente Hengelo (Ov.) zich af of er bij lezers iets meer bekend is over „Jan oet Didam“. Dit was een marskramer, die voor de Tweede Wereldoorlog 'met het kistje' rondtrok langs de huizen en boerderijen in de buurt van Beckum. Daaruit verkocht hij allerlei kleine huishoudelijke benodigdheden: garen, band, spelden, etc.

De oude boerin Morsink van de hoeve Wolfkate in Beckum herinnert zich „Jantje oet Didam“ nog goed. „Jaja, hij was vrijgezel, sliep hier vaak in de schuur, opoe kookte eten voor hem. Je had in die dagen veel van die rondzwervende marskramers“.

Mevrouw Sentker weet zich nog te herinneren dat Jan Tinneveld, zoals hij eigenlijk heette, zo'n vijftig jaar was en er ondanks zijn zwervend bestaan netjes uitzag. Hij praatte veel over zijn oudershuis, zei altijd dat zijn vader onderwijzer was en zijn moeder 'verbrand'. Wat hij met die opmerking bedoelde is niet duidelijk. Mevrouw Sentker meent dat hij ook in de oorlog nog actief was.

Op zoek naar Jantje oet Didam

Rubriek over boerderij- en familiena-
men door Henk Harmsen
suggesties en aanvullingen 05437
72603

Volgens de genealoog John Thoben uit 's-Heerenberg is Jan Tinneveld geboren op 24 augustus 1878 in Didam en overleden in het ziekenhuis in Doetinchem op 23 juni 1957. Hij stond te boek als „zwervend koopman“ en is in Didam begraven. Hij was een oom van de Didamse auteur, wethouder en onderwijzer Nol Tinneveld (1907-

1977). Ook diens vader Theodorus (1876-1949) was koopman. Het gezin telde dertien broers en zusters. De Tinnevelds komen van oorsprong van de Tinnefeldhof in Mehr, gemeente Haffen, Duitsland. Johann Tinnenfeld (1733-1817) zijn zoon Theodor (1787-1863) trok naar Didam en trouwde er Joanna Diedenhoven. Hij was boterkoper en dagloner. Zijn zoon Arnoldus (1850-1944) was de vader van „Jan oet Didam“.

Tot zover de genealogie. Maar wie kent er nog verhalen over Jan Tinneveld of wie heeft toevallig een foto van hem?

Van Eerden

Deze rubriek blijkt in genealogische kringen nauwlettend te worden gevolgd. Vaak komen er reacties op afleveringen tot ver buiten de streek.

Zo reageerde Ben Prins uit Haarlem (zijn vrouw heet van Eerden) op de aflevering van vorige week

♦ De boerderij Wolfkate in het Twentse Beckum. Hier overnachtte „Jan oet Didam“ vaak. (Foto Tubantia)

over de oude Winterswijkse landadel Van Eerden met de mededeling dat hij liefst 1500 Van Eer-

dens op papier heeft. Hij heeft inmiddels contact met Dineke van Eerden in Bredevoort.

Ook reageerde Win. Bluemers in Ruurlo, die weet te melden dat de logementhouder Karl Gustaaf Avenarius, die logement de Roskam in Aalten overnam, dezelfde is als de Ruurlose Avenarius.

Ongeveer op de plek van het oude Rigttershuis in Ruurlo werd in 1837 het logement „het Wapen van Ruurlo“ gebouwd, waar ene Horstman logementhouder was. Hij overleed in 1869, een jaar later werd het pand afgebroken. De Zwitserse architect Nicolaas Hartman ontwierp voor Van Heeckeren van Kell van kasteel Ruurlo het nieuwe Wapen van Ruurlo. Het werd in 1878 gebouwd. Op oude foto's zien we boven de deur het wapen met de springende hazewind, het heraldische teken van oude jachtrechten.

Eerste pachter was Jan van Bindsbergen, tot zijn dood in 1880. Carl Gustaaf Avenarius nam het roer over, in 1931 diens dochter, getrouwd met Jan Meilink, tot 1957. Zij noemde het hotel „Avenarius“. Vervolgens waren nog Beijer en Van de Berg hotelhouders, nu is het een restaurant. Een nieuw wooncomplex ernaast heet sinds kort „t Avenaer“.

WOORTELS IN DE ACHTERHOEK

Pubriek over familie- en boerderijnamen
door Henk Harmsen
suggesies en aanvullingen 05437
72603.

De naam Poesse wordt in de histo-
rie van Hengelo G. direct in ver-
band gebracht met uurwerken,
margarine en vleeswaren. Me-
vrouw R. Poesse in Zutphen, die
zich intensief bezig houdt met het
familie-onderzoek, gaat terug in
de historie tot ongeveer 1640. Het
Poesse-verhaal begint bij een een-
voudige boerenfamilie in Klein-
Dochteren bij Lochem.

Wilhelm op 't Veld en Jenneken

ADVERTENTIE

Tweede Paasdag
van 10.00 tot
17.00 uur show
van topkwaliteit

ROTAN- EN RIET- PRODUKTEN

rechtstreeks van
fabrikant-
importeur in het
tuincentrum van

Basil b.v.
Ettenseweg 7A.
Ulf

Poesse in uurwerken, margarine en spek

Veldermans zijn de oudst beken-
de stamouders. Via de boerderij
Schonevelt in Laren volgen we de
stamlijn enkele generaties naar
de Hietkamp in Verwoolde. Jan
Hietkamp trouwde in 1764 in La-
ren met Hermina Onink en het
paar kwam te wonen op de kater-
stede de Poesse alias Lisseboer.
Hier ligt dus de oorsprong van de
familienaam Poesse.

Mevrouw R. Poesse denkt dat de
betekenis van de naam teruggaat
op posse, de Achterhoekse naam
van gage. Dit gewas groeide op
vochtige plaatsen en werd ge-
bruikt voor het maken van boen-
ders en tegen vlooiën in de bed-
stee. Ook de andere naam Lisse-
boer verwijst naar een waterige
omgeving, want lisse is waterle-
lie.

Horlogiemaker

Henders, een dochter van Jan
Hietkamp en Hermina Onink,
trouwde in 1803 in Laren met Ber-
nardus Greutink uit Aalten. (We
komen hem in november 1801 te-
gen bij zijn Belijdenis in Laren).
Van dit echtpaar stammen bijna
alle Greutinks af, die nu nog in La-
ren en omgeving wonen. Een ze-
vende kind, Hendrik Poesse,
trouwde in Laren in 1809 met Jan-
na Wagenaars. Uit dit geslacht
zijn nog enkele mannelijke Poes-
ses in de omgeving van Laren te
vinden. Boerderijde Poesse
werd bewoond door de oudste
zoon Gerrit Jan, die in 1797 trouw-
de met Harmina Haarmann. Hij erf-
de alles, maar het paar moest ook
zorgen voor een invalide zuster
en twee minderjarige broers. Het
echtpaar kreeg elf kinderen,
waarvan twee vroeg overleden. Er
zijn maar weinig mannelijke na-
komelingen. In 1812 bij de komst
van de burgerlijke stand werd de

♦ Het oude Poesse-huis aan de Spalstraat 16 in Hengelo. Hier woonde de familie tot 1886. (Foto Hans Groene)

naam Poesse officieel aangenomen.
Het zevende kind Antony Poesse
leerde van een oom het vak van
'horlogiemaker'. (Heel in de verte
waren de Poeses nog verwant

ADVERTENTIE

INDUSTRIËLE GASSEN

Struik

Hannoverstraat 1 Deventer, t.o. auto-eiland
tel. 05700-23270 fax 05700-28820

met de bekende Larense klokken-
bouwers Ruempol). Anthony ver-
trok in 1838 uit Laren om in Gel-
ders Hengelo als reparateur van
klokken en 'horlogies' te gaan
werken. Hij trouwde met Johanna
Holterman uit Laren. In die dagen
ging de reparateur de klokken bij
de boeren en dorpsbewoners aan
huis opwinden en meteen
schoonmaken. Hij at dan aan tafel
mee met het gezin. Anthony
kreeg ook het onderhoud van het
torenuurwerk in Hengelo. Dit
moest tussen 1849 en 1852 wor-
den schoongemaakt en gerepa-

reerd en daar kreeg hij 16 gulden
extra voor. Anthony was in de ja-
ren 1850-1855 raadslid en over-
leed in 1867. Zijn oudste dochter
trouwde in 1864 met de medewer-
ker van de zaak, Adriaan Gerhard
Brinkgreve. De klokkenzaak heeft
waarschijnlijk tot begin van deze
eeuw bestaan.

Fabriek

De Poeses hebben aanvankelijk
aan de Banninkstraat gewoond,
waar zoon Hermanus Lambertus
een spekslagerij en zijn broer een
winkel had. De weduwe Poesse en

zoon begonnen in 1865 een mar-
garinefabriek, waarvan de naam
in 1879 werd veranderd in Poesse-
Wansink & Co. Het was destijds de
enige fabriek van Hengelo. Er
werkten in 1881 acht mannen,
een vrouw en een kind. De fabriek
draaide op stoomkracht. Op
kracht van de stoommachine kon
ook koren worden gemalen.
In het woonhuis van Poesse brak
op 18 december 1830 een grote
brand uit. Om half zeven 's morn-
gens luidden de brandklokken.
Samen met de spuitgasten uit
Vorden kon de brandweer van
Hengelo de boterfabriek met
spek- en worstrokerij redden.
Twee paarden en drie koeien kwa-
men in de vlammen om. Bewaard
is een betaalde rekening van f.
437,66 van 6 april 1882, door de
firma Poesse-Wansink & Co. ge-
stuurd aan 't Oude en Nieuwe
Gasthuis in Zutphen. In 1886 wer-
den na faillissement openbaar
verkocht door notaris Alberti:
vier vrachtwagens, een jachtwa-
gen op veren, stortkar, ploeg, eg-
gen, paardentuig, hooi, stro, ha-
ver, olie- en vetvaten, boter-
vaatjes, tonnen, pakkisten enz. In
deze periode zijn veel bedrijven
in heel Nederland failliet gegaan.
Na de brand zijn de Poeses ver-
moedelijk aan de Spalstraat 16
gaan wonen. In 1886 blijkt dat het
bedrijf met slachterij, zouterij en
winkel aan de Spalstraat 16 is
voortgezet door D.J. Jansen. De
Hengelose Engros Slachterij
slachtte maandag 20 december
1954 het tienduizendste varken.
Dochters van het gezin Poesse
trouwden met de heren Klem,
Langeler en Wansink, waarvan
nog steeds nazaten in Hengelo
wonen. De oudste zoon uit het ge-
zin van Anthony, Gerhardus Jo-
hannes Poesse, trouwde in 1868 in

Hengelo met Berendina Bosch.
Van de negen kinderen zijn er vier
jong gestorven. Een anderhalf-
jarig zoonje verdronk bij de bure-
n in de put. Gerhardus zat in de ge-
meenteraad en werd in 1880 geko-
zen als 'zetter'; het rondbrengen
van belastingaanslagen was een
erebaantje voor bepaalde bur-
gers.

Het gezin woonde in 1886 in Vor-
den. De jongste zoon werd de late-
re vader van mevrouw Poesse uit
Zutphen. Een andere zoon werd
spekslager en een werd worstfa-
brikant. Het gezin woonde in de
worstfabriek in Vorden. De weg
erlangs, die ook naar twee andere
fabrieken leidde, was zo modde-
rig, dat in 1898 door de gemeente-
raad van Vorden tot verhanding
werd besloten na klachten van de
firma Poesse-Bosch. Het verzoek
hiertoe werd gedaan door Beren-
dine Bosch, huisvrouw van Ger-
hardus Johannes Poesse. In de ja-
ren 1920-1924 werd vlees uitge-
voerd naar Engeland, Frankrijk
en Amerika. In 1949 kocht de fir-
ma Welling uit Borculo de fa-
briek, die later overging naar Co-
veco en in 1970 is gestopt.

ADVERTENTIE

**Speciaalzaak en goudsmid-
polshorloges, zakhorloges
en staande klokken.
Alle reparaties in eigen
werkplaats!**

*Uw vakzaak in Vreden
voor goede service.*

Juwelier

Robers
Windmühlentor 5-9
48691 Vreden Dld.
Tel: 00-49.2564.33500

Huize 't Smees is tegenwoordig de enige boerderij in de kom van Aalten. Gelegen in een ruime 'groene long' weet het bedrijf van de familie Kemink zich ondanks scherpe milieuwetten te handhaven. Wie door het fraaie landgoed 't Smees wandelt zal zich moeilijk kunnen voorstellen dat deze hoeve aan de dorpsrand het eerste gemeentehuis van Aalten was. De ambtswoning van burgemeester C.C. Stumph op 't Smees fungeerde de eerste tijd inderdaad als gemeentesecretarie. Pas onder de tweede burgemeester, mr A.F. Roelvink, werd het gemeentehuis aan de Markt in Aalten gebouwd.

Een aardig feit, dat Aaltenaar Jan Doornink (77) terloops boven water heeft weten te halen tijdens onderzoek naar zijn familienaam. Zijn betovergrootvader Jan Doornink op het Smees (geboren 1778) trouwde met de weduwe van Christiaan Caspar Stumph, vanaf 1813 burgemeester van Aalten. Stumph was daarvoor eigenaar van 't Smees en ligt er ook be-

ADVERTENTIE

DEKKLEDENVERHUUR

Struik

Hannoverstraat 1 Deventer, t.o. auto-eiland
tel. 05700-23270 fax 05700-28820

Doorninks hebben mogelijk grafelijk bloed

Selders Dagblad 22-04-1995

2/23

graven, in de grafheuvel aan het Nannielaantje.

„Ik ben niet zo'n historicus", aldus Doornink, maar het interesseert me wel en ik krijg veel hulp van anderen".

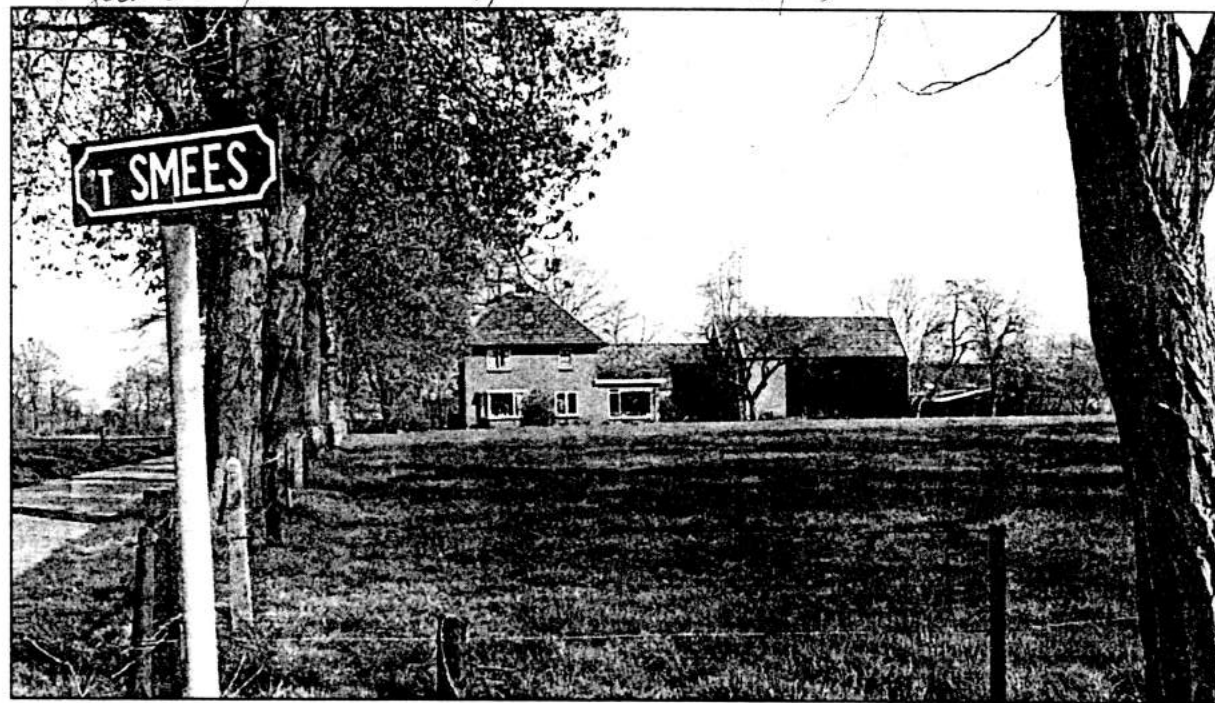
Doornink heeft zo nog meer aardige dingen ontdekt en vernoemen. „Ik kon van Jan Willem Doornink (1740-1828) in Aalten geen vader vinden. Totdat een archivaris me zei dat die vader Van Lohn moet hebben geheten.

Dornoke

De Van Lohns worden in een oorkonde van 1357 aangeduid als Van Dornoke genant Loneken. In dat 'Dornoke' is Doornink te herkennen. Even buiten het dorp Sudlohn in Westfalen, niet ver van Winterswijk, staat pal aan de bovenloop van de Slinge een schilderachtige omgrachte witte boerenhavezate met bijgebouwen, het laatste restant van de Van Lohn-dynastie. De graafschap Lohn, waarnaar ook Stadthohn is genoemd, omvatte ook Winterswijk, dat dus niet tot de graafschap Zutphen behoorde.

Blijkens de naamkundeliteratuur kwam in 1640 een Erve Doorninck voor in Lintelo bij Aalten. Maar ook in Wisch ligt of lag een hoeve Doorninck. Het is geen gewone ink-naam. Vermoed wordt dat de naam is meegebracht door de bewoners, afkomstig uit Dornick bij Emmerik, Doornik bij Bommel of Indoornik bij Heteren.

De naam Doornink(c)ik komt in tal van stukken voor. Zoals bij de Bredevoorts borgmannen in 1494, Johan van Doornick en in het Bredevoorts archief in 1534. Lubbert van Doernyck. Ook op de Slangen-

♦ Boerderij en landgoed 't Smees in Aalten, waar eens de Doorninks woonden. (Foto Willem Hissink)

burg bij Doetinchem woonden ooit nog Doorninks.

Razend interessant is ook dat bij een onderzoek naar de Ver Huells uit Doetinchem bleek, dat de naam Doornik voorkomt op enkele monumentale grafzerken op de begraafplaats Pere Lachaise in Parijs, zoals onderzoeker Jan Berends ontdekte. Hij maakte er foto's van. De tak waaruit familieonderzoeker Jan Doornink stamt, bezat ook lange tijd het bekende

Aaltense logement De Roskam aan de Landstraat.

Grafheuvel

Burgemeester C.C. Stumph is de historie ingegaan als de man van de grafheuvel. In zijn testament schreef hij: „Na mijn dood wensch en begeer ik voor mijne evenmenschen onschadelijk te zijn. Dan, daar ons landelijk Gou vernement agterlijk blijft om, gelijk in Duitsland, Vrankrijk, Italië en elders de begravingen bin-

nen de kerken, en op kerkhoven binnen de plaatzen te doen ophouden, en naar ruime begraafplaatsen naar buiten te verwijderen. Zo hebben ik ten eenden mijn stoffelijk overschot, ongestoord aan de Aarde kan worden toevertrouwd en mijne beenderen in Vrede mogen rusten, voor mij zelve, reeds sinds enige jaeren, ene Buitenbegrafplaats in een der Smeesweiden en wel die tegens Smees Hoflanden, doen vervaardigen. Dit plekje grond, mijn ei-

gendom, wil en begeere ik, dat na mijn overlijden ... als een heilighdom zal worden gerespecteerd en geeerbiedigd".

De overlevering zegt dat Stumph aanvankelijk in de grafkelder van de hervormde kerk in Aalten wilde worden bijgezet. Maar de bekende Freule van Dorth verhinderde dat. En dezelfde volksmond wil dat een zoon van de burgemeester zich uit liefdesverdriet in de Slinge heeft verdronken.

WORTELS IN DE
ACHTERHOEK, VIGNET
Rubriek over familie-
en boerderijnamen
door Henk Harmsen
voor aanvullingen en
suggesties 05437 -
72603.

Op 8 april stond hier een oproep om gegevens over de marskramer Jan Tinneveld uit Didam (1878-1957), die vaak overnachtte op Wolkate in Beckum bij Hengelo (O). Van diverse kanten kwamen reacties. Aan de hand van de herinneringen kunnen we nu de figuur Jan Tinneveld vrij goed neerzetten. Uit de verhalen komt Jan naar voren als een keurig nette en bescheiden zwerver. Maar een foto blijkt van hem nooit te zijn genomen. Wie had er vroeger oog voor een rondzwervende marskramer?

Mevrouw G. Arendsen-Fokkink (69) uit Zelhem, afkomstig van de boerderij Massink in de Hengelse Dunsborg, heeft Jan goed gekend. Ze is er met enkele familieleden voor gaan zitten om het volgende op te schrijven: Wanneer hij voor het eerst kwam, kunnen we ons niet herinneren, maar Jan sliep vaak bij ons in de schuur. Als hij op zaterdagmiddag kwam, zette hij zijn kist in de schuur en maakte hij zijn bed

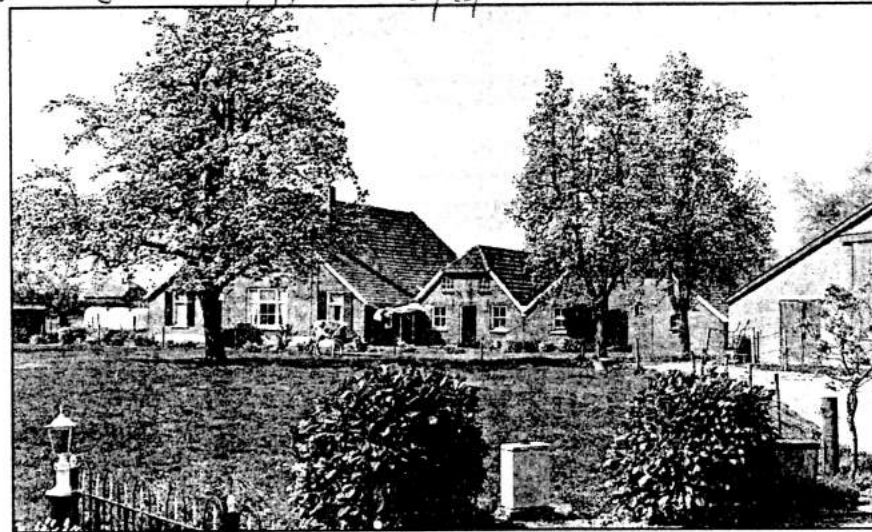
Marskramer Jan Tinneveld: het spoor terug

Selden Dagblad 28-4-1955 2727

in orde. Dan haalde hij hark en bezem en ging hij harken en vegen. Hij bracht behalve een pak koffie altijd een zak pinda's mee, waar we als kinderen erg blij mee waren. Jan was melkknecht geweest in Duitsland en hielp bij ons wel melken. Hij bleef soms een hele week bij ons, hielp met aardappelen rooien en rogge binnenhalen. Werken kon hij goed. Als hij overdag met zijn negotiekistje in de omtrek rondging, kwam hij 's avonds weer terug. Hij at gewoon bij ons aan tafel, al waren we al met elven. Hij was altijd netjes en schoon, waste zich goed, waste zijn kleren zelf en hing ze aan de lijn. Hij vloekte nooit en was erg bescheiden. Als moeder vroeg of hij nog iets wilde eten, zei hij altijd: 'a' nog wat kunt missen, vrouwe. Hij was even oud als vader Reint Fokkink, die hij altijd Reinder noemde. We zeiden vaak Jan Tinnegieter, omdat hij zelf zei dat hij vroeger zo werd genoemd. Een enkele keer ging hij in Keijenborg naar de kerk (hij was katholiek). Volgens ons stond hij ingeschreven in Hengelo (O.) en daar ging hij ook zijn geld halen. Op zondagen ging hij vaak praten met een andere zwerver, die in een tentje bij Wissink Busken in de Dunsborg lag.

Tata Huls

Jan kocht zijn handelswaar in bij 'Tata Huls' in het magazijn, waar meer marskramers hun inkopen deden. Eerst droeg hij zijn kist aan een stok op de schouder. Later had hij een bakfiets op drie wielen. Hij sliep ook vaak bij 'Dorus van de Tolhutte', een café bij

♦ De boerderij Massink van de familie Fokkink in de Dunsborg, een van de vaste overnachtingsadressen van Didamse Jan. (Foto Hans Groene)

Mariënveld. Middageten kreeg hij vaak bij Teerink van de Bieshorst in de Zelhemse Winkelshoek. Jan dronk graag. De politie in Hengelo wist wel dat Jan bij Fokkink verbleef en kwam soms vragen of hij goed was overgekomen. Onder de toren heeft Jan nooit gezeten. Als hij was doorgezakt was hij de volgende morgen alras vertrokken om de vermaningen van vader Fokkink te ontlopen. Wel was hij 's winters wel eens een poosje in Veenhuizen. Hoe Jan de oorlog is doorgekomen is niet bekend. Op zijn oude dag heeft Jan nog in een rusthuis gezeten. Gewapend

met nieuwe witte zakdoeken ging hij er heen. Maar toen moeder overste hem liet merken dat ze hem niet vertrouwde liep hij weg. Hij moest de aardbeien schoffelen, en de non verbood hem van deze zonnevruchten te plukken. Dat was voor hem een belediging, want hij was zo eerlijk als goud. Over de dood van Jan herinnert mevrouw Arendsen zich dat politieman Jansen ('de Knötte') vader op de akker kwam vertellen dat Jan was verongelukt. Lezer E. Bellert uit 't Loo bij Zelhem heeft Jan ook gekend. Bellert werkte rond 1956 in de ruilverkaveling Beltrum en ont-

moette Jan bij de bovengenoemde Tolhuten Dorus. Daar kwamen veel zwervers. Zo ook 'Jan met de zeuven jesse', een Groninger die alles over elkaar aantrok, op klompen liep en voor een stille rijke werd gehouden. Er zijn veel verhalen over zwervende types in de Achterhoek. Bellert herinnert zich: 'In de Velswijk lag eens een zwerver in de berm. Een boer, die er met kar en paard langs kwam, riep hem toe: 'le bunt nog niet weerd dat ow de zonne beschient'. De zwerver had het antwoord direct klaar: 'Daorum bun'k in de schimme gaon liggen'. En mevrouw Goossens uit Aalten ver-

telt hoe bij haar thuis vaak scharenslijpers overnachtten.

Brand

Theet Tinneveld (72) uit Nieuw-Dijk, een oomzegger van Jan, weet hoe het zat met Jans moeder. Die is inderdaad verbrand, zoals Jan altijd zei. Ze kwam om het leven doordat ze haar brandende huis in Didam binnenrende om haar kistje met goud en sieraden te redden.

Maar dat zijn vader onderwijzer was, zoals Jan onderweg ook vertelde, was niet waar. Zijn vader was boer; met de onderwijzer bedoelde hij zijn andere oomzegger Nol Tinneveld (1907-1977), een broer van Theet. Nol was zijn vertrouweling, die later ook voor de begrafenis heeft gezorgd. Jan droeg uit voorzorg altijd een briefje bij zich met het adres van Nol. De familie wilde niet dat Jan door het armbestuur zou worden begraven. De begrafenis is deels betaald van de opbrengst van de bakfiets.

Theet Tinneveld en zijn vrouw zien oom Jan nog voor zich. De man droeg een snorretje, kort zwart jasje, los hemd, was altijd gladgeschoren en lang van stuk. Hoewel hij een goede indruk maakte, had hij last van valse schaamte over zijn zwerversbestaan, zo blijkt uit diverse voorvallen. 'Moeder heeft hem dat uit zijn hoofd gepraat.' Hij was dankbaar. 'Als hij bij ons meeat gaf hij moeder altijd iets uit de kar', zegt Theet. Op de bakfiets legde Jan grote afstanden af. Hoe zijn oom in 1957 is verongelukt, en of de alcohol hieraan debet was, weet Theet niet precies. Hij is dood langs de weg gevonden.

Een verdwijning op school in oorlogstijd

6-5
95

Een rubriek over familie- en boerderijnamen, onder redactie van Henk Harmsen.

Een fraaie oude schoolfoto uit 1942 of 1943 van de school aan de Varsseveldseweg, vanouds de school van Ambt-Doetinchem of wel 'Ijzevoorde'. Doetinchemmer Gerard van Loo heeft er tal van herinneringen aan. Bekende gezichten allemaal. Maar een persoon staat er niet op: juffrouw Groenheims. Ze is weggevoerd wegens haar joodse achtergrond. Van Loo zit met een aantal vragen omtrent haar.

Van Loo (64): „Als je ouder wordt ga je meer over het verleden nadenken en bepaalde dingen gaan je dagelijks bezighouden. Voor mij is dat de geruisloze verdwijning van juffrouw Groenheims in de oorlog. Ik weet nog dat ze op school is opgehaald. De juffrouw moet mee, hoorden we, maar we begrepen er toen weinig van. Later bleek dat ze in het concentratie-

♦ Leerlingen en personeel van de school 'Ijzevoorde' (Ambt Doetinchem) in 1942 of 1943. Foto gemaakt door een onbekende schoolfotograaf.

kamp is omgekomen als een van de vele joodse slachtoffers uit Doetinchem.”

Uit de lijst hiervan blijkt dat juffrouw Sara Groenheims is geboren op 21 september 1903 en in 1942 is weggevoerd naar Dachau. Ze was dus pas tegen de veertig, maar in de herinnering van Gerard van Loo was ze veel ouder. Hij zou graag meer weten over deze vrouw, haar familie en achtergrond. Wie hebben haar opgehaald en wat is er vervolgens allemaal gebeurd? Wie weet meer van dit ene tragische geval, dat overigens maar een van de vele was.

Van Loo: „Ik hoor graag reacties. En als er misschien oud-leerlingen zijn die graag een afdruk van de foto willen hebben, dan kan ik daar wel voor zorgen.” (Volbedestraat 16, Doetinchem).

Verliefd

De oude school Ijzevoorde, vooral niet te verwarren met de tegenwoordige buurtschapsschool de Pokkershutte. De school aan de Varsseveldseweg was vanouds bestemd voor het Ambt Doetinchem, het buitengebied van de stad, dat een tijdlang een zelfstandige gemeente vormde. De school waarvan vroeger nog de bekende

Doetinchemse geschiedschrijver meester S.H. Lovink hoofd was.

De foto uit de oorlog toont de hele schoolbevolking, al staan de kleinsten er om onbekende redenen niet op. In het midden het schoolhoofd Kettelarij (vader van de Winterswijkse ex-schouwburgdirecteur Dick Kettelarij). Rechts van hem juffrouw Wassink, links juffrouw Sietes. (Van Loo: 'Als kind had je een juffrouw op wie je verliefd was. Voor mij was dat juffrouw Sietes').

De oude onderwijzer links is de heer Richie, links van hem staat

de lange juffrouw Van Wijngaarden. Juffrouw Groenheims ontbreekt. Op de foto staat ook de tweelingzus van Gerard van Loo, Dinie, die in 1988 is overleden (derde rij, achtste van links).

Van Loo herinnert zich dat in het voorste deel van de school de Gemeentespaarbank was gevestigd. Op de school had de bank een spaarsysteem. De leerlingen hadden spaartrommels, waarin ze wekelijks hun twee en een halve cent, stuiver of dubbeltje deden. Kwartjes kwamen er nauwelijks in de trommels, want dan moest je al behoorlijk rijk zijn.

De leerlingen liepen bijna allemaal op klompen. Van Loo: „Nieuwe klompen waren soms na een week al kapot ten gevolge van het voetballen. Ik mocht van vader dan ook niet meer voetballen. De klompen werden gerepareerd met een 'leerke' of bandje erover en de zool werd versterkt met een rubber zool, tegen het snelle slijten.

In Doetinchem wordt ook verteld dat schoolkinderen, die afgesletten schoenen droegen, van hun ouders over frisgeteerde wegen moesten lopen. Dan kregen ze er gratis een nieuw zooltje onder...

Het tragisch verhaal

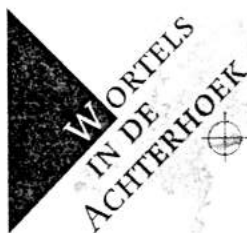
van Hetti Groonheim

Naar aanleiding van de schoolherinneringen in de krant van afgelopen zaterdag heeft Gerard van Loo uit Doetinchem veel reacties ontvangen. Hiermee kon hij het verhaal van juffrouw Groonheim, dat hem zo intrigeert, compleet maken. Oplettende lezers hebben al gezien dat de schoolfoto per abuis in spiegelbeeld was afgedrukt. Desondanks hebben veel lezers zichzelf of anderen van de foto herkend. Van juffrouw Groonheim, die op de groepsfoto ontbreekt, kwam intussen ook een portretje boven water: ze staat afgebeeld op een schoolfoto van 1937.

Haar achternaam was dus Groonheim en niet Groenheim, zoals we aanvankelijk meenden. Directeur Jan Berends vond over haar ontslag en tragische dood diverse aantekeningen in het schoolarchief van de openbare basisschool Hogenkamp. Deze notities zijn afkomstig van het oud-schoolhoofd G. Kettelarij, die in het midden op de vorige week geplaatste schoolfoto staat. Zijn notities zijn nooit uitgegeven, maar Berends heeft er een juist een artikeltje uit geput voor de schoolkrant en voor het meinumner ('76) van de Kronyck, het blad van de oudheidkundige verenigingen Deutekom en Salehem.

Viermannsschool

Berends bericht: De voorganger

Rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen aanvullingen en suggesties: telefoon 05437 72603.

van de huidige openbare basisschool 'Hogenkamp' stond een kleine honderd jaar geleden aan de Varsveldseweg, gekoppeld aan het gemeentehuis van Ambt-Doetinchem. Deze school stond ook bekend onder de naam 'School 3' en later ook wel 'School Staal' respectievelijk 'School Kettelarij'. Het was namelijk een Doetinchemse gewoonte om scholen naar het hoofd te noemen. In 1940 was het een viermannsschool en hier werkte ook de joodse onderwijzeres Hedwig (Hetti, dus niet Sara) Groonheim. Eind 1940 kreeg de school een koud briefje van het Gemeentebestuur van Doetinchem (!) dat deze leerkracht uit haar taak onthieven

was. Hiermee werd, aldus Berends, een uitstekend collega aan de kant geschoven die al sinds 1929 haar beste krachten aan de school had gegeven. Juffrouw Groonheim was geboren in 1895 en dat klopt dan wat beter met het beeld dat Van Loo qua leeftijd van haar heeft dan 1903, zoals hij aanvankelijk hoorde.

Oude vader

Voor de onderwijzeres liep het slecht af, zoals voor de meeste Doetinchemse joden. Na haar ontslag mocht ze alleen nog les geven aan joodse kinderen, maar het beste was onderduiken. Dat wilde ze ook wel. Maar ze woonde samen met haar oude vader aan de Hamburgerstraat en die durfde niet onder te duiken.

Tot op de avond voordat vader en dochter zich moesten melden, hebben collega's geprobeerd hen over te halen. Zelfs de boer bij wie ze konden verblijven drong hier persoonlijk op aan.

Ondanks het gevaar bleef Hetti Groonheim bij haar vader. Op 10 april 1943 werden beiden door de Duitsers weggevoerd naar het kamp Vught. Op 8 juni moesten ze op transport naar het concentratiekamp Sobibor, waar ze op 11 juni werden vermoord.

Namen van vader en dochter staan op de gedenkplaat met 125 namen van Doetinchemse joden die in de oorlog omkwamen, op de joodse begraafplaats aan de IJkenbergerweg/Borneostraat.

Gelders Dagblad 13 Mei 1955

♦ Juffrouw Groonheim op een schoolfoto van december 1937 (de tail). Zij staat tweede van rechts. De leerkrachten naast haar zijn juffrouw Ter Mors en meester Radstake. (Foto mevr. Mater-Ankersmid)

Geslacht Giesen komt van het Reeser Eiland

Boerenzoon Lukas Giesen, geboren in 1787, moest in 1812-1813 met twee paarden voor Napoleon opkomen. Daar had hij als boerenzoon absoluut geen zin in. De eerste nacht moest hij met meer jongemannen bij Stokman (later cafe Van Uhm) in Wehl overnachten. Om vier uur 's nachts ging hij er vandoor en in de buurt van zijn oudershuis bij Millingen op het Reeser Eiland in Duitsland dook hij met de paarden onder.

De Giesens hebben altijd risico's durven nemen, zo schrijft de nu 94-jarige W.A. Giesen in de familie-historie. Op zijn oudedagzette Willem zijn eigen levensverhaal en dat van zijn voorouders op papier in een kostelijk boekje, dat de familie zelf in een kleine oplage liet drukken. Het bijzondere is, dat het boek helemaal in Willem zijn eigen handschrift is gedrukt, tot de omslag toe. Daarop staat: „Het Levensverhaal van Een oud en rustend Landman“. Als er voldoende gegadigden zijn, komt er nog een herdruk van het al uitverkochte boekje, zo zegt dochter Fia Teunissen-Giesen in Wehl.

Lukas Giesen kwam na zijn nachtelijke desertie toch weer terug naar Wehl. Hij pachtte van Stokman in Wehl twee hectare weiland, 't Haverslag, aan de tegenwoordige Slagenweg in het Wehlse Broek. In 1819 bouwde hij er een daghuurdershuis met schuur op en trouwde met Johanna Scheerder uit Didam. Het bedrijf was te klein om ervan te leven, daarom ging hij op daghuur bij de boeren.

Rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmen
Suggesties en aanvullingen: 05437 72603

Koe als trekdier

Na Lukas Giesen kwamen als opvolgers Dorus (echtgenote: Theodora Hakfoort uit 's-Heerenberg) die de boerderij in 1860 overnam, en vervolgens zoon Jan die in 1892 met Mientje Gerritsen uit Kilder trouwde. Willem werd in 1900 geboren als een van hun tien kinderen. Het bedrijf was toen al uitgegroeid tot tien hectare. In 1908 werd op de oude plek de huidige boerderij gebouwd.

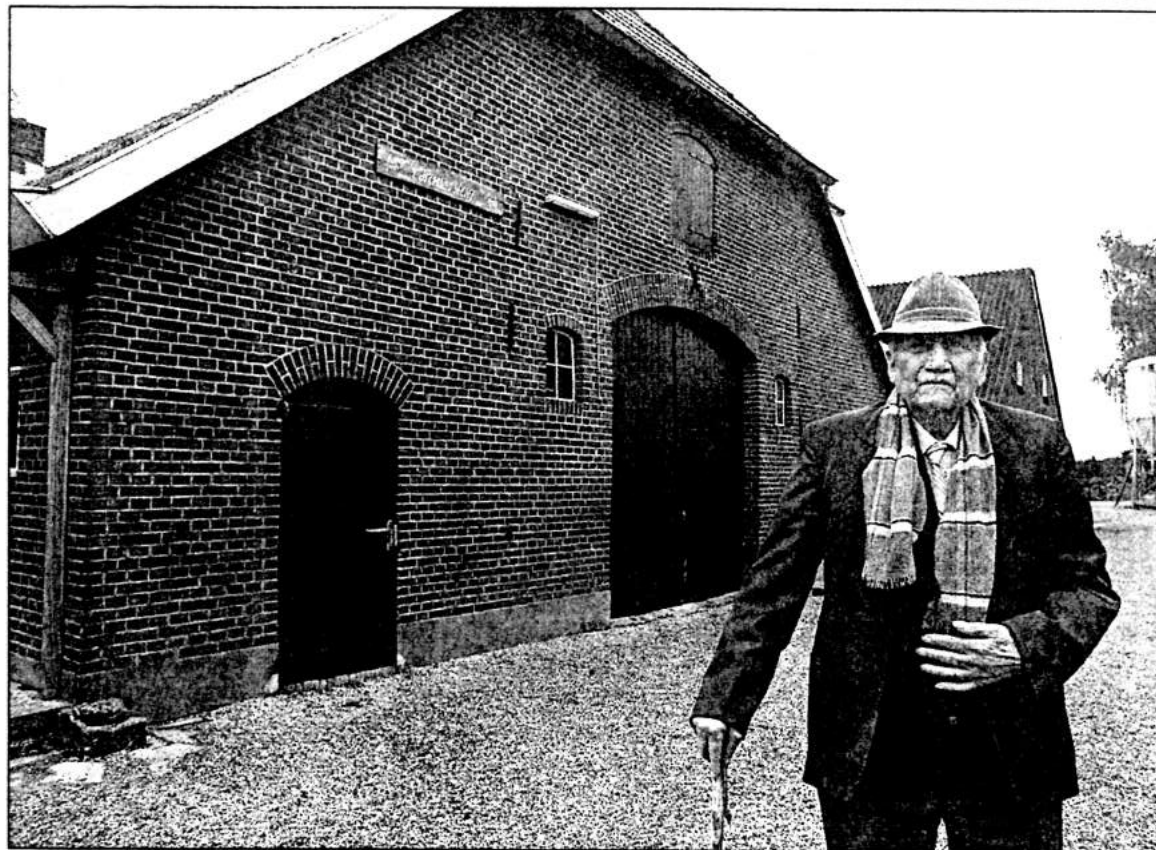
Willem herinnert zich het oude huis met potstal, hoge schuur, bakoven en bedsteden nog goed en ook hoe zijn grootvader en vader nog met de koe ploegden en 'vaarden'. Zijn vader kocht in 1913 het eerste paard, dat veel vlugger werkte. Het dier werd bij de mobilisatie in 1914 in Keppel gelukkig afgekeurd en niet gevorderd voor het leger.

De schoolweg van Willem was een

uur gaans en zeer modderig. In mei 1915, toen twee broers van school kwamen, kon Willem thuis worden gemist en werd hij verhuurd bij Doorn Kracht in Oer bij Ulft. Van Doetinchem met de tram naar Terborg en de rest te voet. Op die boerderij moest alles toen nog met 'kruukar en schup' worden gedaan. Omdat hij echter graag met paarden werkte, verhuurde Willem zich in mei 1919 als paardenknecht bij Scheers in Groessen, een boerderij van 84 ha, gepacht van de freules van Nispen tot Sevenaer, acht werkpaarden, fokzeugen en wel honderd stuks vee. Hij moest er met drie paarden ploegen. In 1925 ging Willem als knecht naar de weduwe Weenink op Roessink in de Velswijk. De eerste morgen moest hij er al een doed uit de buurt naar het kerkhof brengen. Door flink werken werd hij er de 'kwekken' op de schrale grond de baas.

Dubbele bruiloft

In mei 1927 kwam Willem thuis op de boerderij, waarna hij in 1936 de boerderij overnam. Op het feest van Beatrix' geboorte bij Teunissen in Kilder leerde Willem Sofie Welling kennen, met wie hij op 11 mei 1938 trouwde, tegelijk met broer Gert op de Pol in Wehl; het werd een grote bruiloft met vier buurten en drie families. De oorlog werd goed doorstaan. Er kwamen twaalf kinderen. In 1985 overleed moeder Sofie. Zoon Tonnie zette de boerderij voort met melkvee en vleesvarkens. De bedrijfsvoering is nu totaal anders dan op het gemengd bedrijf van vroeger. De wagen op luchtbanden, die Willem in de dertiger jaren als een van de eersten in de omtrek kocht, is er nog steeds. In geuren en kleuren vertelt hij over

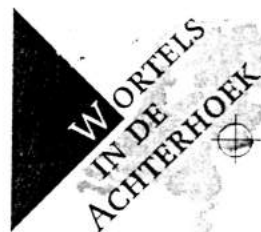
♦ Willem Giesen (94) achter de boerderij 't Haverslag in het Wehlse Broek, waartegenwoordig zijn zoon en schoondochter hun bedrijf hebben. (Foto Hans Groene)

de aankoop. Giesen is een markant type en een geboren verteller. Met graagte en een uitstekend geheugen haalt hij zijn herinneringen op aan ou-

de voorvallen uit familie en omgeving. Interessant is nog het verhaal over de mooie gladde steen, die al generaties lang in het scheerkist-

je van de Giesens ligt. Ook zijn voorvaderen scherpden er hun scheermessen al op. Iemand zag dat het een prachtige vuistbijl was en een archeoloog dateerde

het voorwerp op 12.000 tot 14.000 jaar ouderdom. „Waar dat ding hen kump wet gin mins“, aldus Giesen. „'t Is bi mien wetten al tied al in de familie gewés“.

rubriek over boerderij- en familienamen door Henk Harmsen
reacties en aanvullingen 05437 72603

De familie Bruens had bij haar verhuizing in 1897 van Baak naar Wehl een merkwaardige bagage. Naast tafels, stoelen en bedden was er ook een doods-kist met de overleden moeder als inhoud te vervoeren. De familie Bruens had in 1895 de boerderij Dorp(s)zicht gekocht. Juist tijdens de verhuizing, twee jaar later, overleed de inwonende moeder. Ze moest in de nieuwe woonplaats Wehl begraven worden. Er werd een lijkkooft gehuurd, maar vanwege het hoge water kon deze niet over Keppel en moest een omweg via Doesburg worden gemaakt.

Het oude familie verhaal werd een eeuw na dato opgetekend. Het feit dat de familie Bruens juist een eeuw geleden Dorpzicht kocht, is vandaag (zaterdag) in Wehl aan-

De merkwaardige verhuizing naar Dorpzicht

leiding tot een heel bijzondere familie-reünie. De deelnemers krijgen allemaal een boekje met de familiehistorie, geschreven door genealoog Joop Olminkhof en zijn neef Gerard Lucassen, de huidige bewoner van Dorpzicht. (Olminkhofs grootmoeder van vaders kant was een Bruens.)

Al voor de Tweede Wereldoorlog begon ene Maria Bruens uit Telgte achter Munster met de stamboom. Het Bruens-verhaal begint voor zover nu bekend bij ene Johan, die in 1697 in Ulft trouwt met Hendrina Scheuters. Zoon Wilhelmus Bruens of Bruyns in Oer huwde Joanna van de Pavert. Vervolgens zien we zoon Wessel, die in 1766 in Ulft aan Sibilla ter Voort (ter Voert) uit Azewijn het jawoord geeft. (Wessel is de stamvader van alle bekende Bruensen). Van Ulft komen we dan terecht op Groot Tamming (Bruenshuus) in Baak, waar Joannes Albertus (1784-1836) in 1807 Grada Hendrina Kraayvanger tot vrouw neemt. Gradus (1812-1898), geboren in Baak, trekt dan met de zijnen naar Wehl en trouwt met Gerarda Gezina Kniest van het Wehlse Gripsgoed. Hij was tot verkoop van de grote boerderij in Baak gedwongen omdat hij zijn zes

♦ De oude boerderij Dorpzicht in Wehl op een foto waarvan de ouderdom niet bekend is. Nadat in 1928 het nieuwe Dorpzicht werd gebouwd, werd het voorhuis stalling. In 1974 werd het oude pand afgebroken. (Repro Hans Groene)

broers en zusters hun erfdeel moet uitkeren. Hij verkoopt de hoeve aan Van der Heijden van kasteel Baak. Als herinnering aan de Bruensen staat in Baak aan de Zutphen-Emmerikseweg het voorhuis van de boerderij nog en in de kerk hangt een godslamp, geschonken door deze boerenfamilie. Bij de grote brand van Gendringen in 1830 verloor een familie Bruens have en goed. Deze tak trok naar Arnhem en noemde zich voortaan 'Bruins'. Mogelijk

stammen de Oostgelderse Bruinsen hiervan af. Een Haagse Bruinstak trok naar de Verenigde Staten.

De naam Bruens, Bruns of Bruins zal wel afgeleid zijn van Bruno. In de vijftiende of zestiende eeuw kwam de naam Bru(e)ns al voor in Bocholt, maar hiermee kon (nog) geen relatie worden gelegd. De familie Bruens had twee eeuwen molens in Gendringen. Anholt en Westervoort; enkele nazaten werkten in mengvoederfa-

abrieken. Een tak uit het Duitse Grieth verspreidde zich behalve naar Westervoort ook naar Venlo en verder in Limburg. In Zwolle was een galanteriewinkel Bruens (daar kwam ook het fraaie serviesgoed van het bruidspaar Olminkhof-Bruens vandaan) en zelfs in Sneek zat in de vorige eeuw een Baakse Bruens als bakker. In Wehl is de naam nu uitgestorven. Dat op het familiegraf in Wehl 'Breuns' staat, berust op een fout van de steenhouwer. Door huwelijk van pleegdochter Anna met Bernard Lucassen (van de Negerlaar) kwam Dorpzicht op naam van Lucassen. (Anna Olminkhof was op tweejarige leeftijd van familie uit Eibergen geadopteerd als opvolgster, omdat de Bruensen zelf geen kinderen hadden). Bij Dorpzicht is nog een zeer hoge gietijzeren haardplaat aanwezig uit 1668 met het wapen van Maurits van Nassau. Deze zat vanouds in een zijkamer, die als jachtvertrek in gebruik was bij de heren van Broekhuizen. De plaat is gebroken; de ene helft deed vroeger lang dienst als putdeksel.

Dagboek
Interessant is ook dat Antoon Bruens, een oud-oom van Olminkhof die meeverhuisde van Baak

naar Wehl, in de jaren 1896-1917 een uitvoerig dagboek heeft bijgehouden. Hij droeg altijd een notitieblokje en potloodje bij zich en schreef op de zondag in alle rust zijn aantekeningen van de hele week met inkt uit in het grote boek. Het dagboek Bruens vermeldt de data van landbouwwerkzaamheden, verloop van de oogst, bijzondere gebeurtenissen, inkomsten en uitgaven. De familie had veel bezit, maar was desondanks zuinig ingesteld. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de dagboek aantekening, dat de dienstbode met de trein naar Eibergen ging om de tekkel te laten dekken, en op de terugweg de hond niet in de kooi, maar aan het touw had. De 14 cent die de terugreis volgens het dagboek méér kostte dan de heenreis, waarbij de hond als vracht gold en voor 35 cent meemocht, was 'weggegooid geld'...

ADVERTENTIE

ZEILMAKERIJ
Struik
Hannoverstraat 1 Deventer, t.o. auto-eiland
tel. 05700-23270 fax 05700-28820

92 27/5.1995

Dagboekschrijver Antoon Bruens had er lol in

Elke zondag zette boer Antoon Bruens (1848-1918) zich aan zijn oude secretaire om zijn vlugge potloodnotities van de ervaringen in de afgelopen week netjes met inkt in zijn dagboek over te schrijven.

De vrijgezel hield dat vol van 1896, het jaar waarin hij van Baak naar Wehl verhuisde, tot zijn dood in 1918. Hij was een man met oog voor details. Maar waarom hij alles zo secuur opschreef, daarnaar kunnen we alleen gissen. Het dagboek is veel meer dan een overzicht van uitgaven en inkomsten: ook allerlei wetenswaardigheden en zelfs familiebezoeken werden genoteerd. Eind vorige eeuw heerste er een landbouwcrisis, maar de familie Bruens was kapitaalkrachtig, bezat effecten, deed beleggingen en leefde erg zuinig. Een kijkje in het oude boerenleven in de Liemers.

Op 20 mei begint Antoon zijn eerste dagboek met het blijde nieuws van de geboorte van een merrieveulen op zijn boerderij Dorpzicht. Van de vorige bewoner van de boerderij nam hij over de 'balkenslieten', eiken bergroede, kippenschuurtje, 180 'trad' ijzerdraad en 'berke en eikeposten'. Aan het huis wordt een en ander vernieuwd, want Bruens koopt allerlei bouwmaterialen, o.a. hout (ribben en planken) bij A. Eijt in Wehl. Ene Ragas is metselaar en Kraayevanger uit Wehl schildert. Bruens heeft er kennelijk lol in om de hele rekening van de schilder letterlijk over te schrijven in zijn dagboek.

Armendragers

Hij zit ook nog met de kosten van

Rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen
Voor reacties en aanvullingen
05437 72603

de begrafenis van de moeder Bruens-Kniest op 2 april 1896: voor bedienen en mis, 'hennekleed', begraven, jenever, koffie, cichorei, lijkwagen, lijkst, sigaren, tabak en pijpen, kaas, drukwerk en advertenties.

Opmerkelijk detail is dat er armdragers moeten worden ingehuurd, omdat Bruens nog geen buurt heeft gemaakt en burendus niet als dragers kunnen fungeren. Ongetwijfeld een vervelende situatie.

In november 1897 wordt traditioneel buurt gemaakt en de buurlieden nuttigen hier vier 'vieschen' jenever, ruim twee flessen rode jenever en wittebrood. Wittebrood is een grote luxe; normaal eet men roggebrood. Van de dertien wittebroden die Bruens laat bakken ter gelegenheid van het buurtmaken gaat er een naar de pastoor en een naar de zusters in Wehl.

Als de verbouwing in Wehl klaar is, kunnen de nog achtergebleven huisgenoten vanuit Baak overko-

men en wordt op 7 januari 1897 Groot Tammink in Baak erfhuis gehouden. Hier worden verkocht o.a.: 'balkenslieter', brandhout, een ploeg, stortkarbak en karwiel met onderstellen. Merkwaardig is de aanduiding erfhuis, terwijl het toch een gewone verkoop is.

Dan lezen we uitgaven zoals voor gruis (kolen), bitterkoekjes, een kinderrozenkrans voor de Kindsheid van pleegdochter Johanna Olminkhof, een hoed en schoenen. P. van Rienen komt beddestrodersen. Voor de armen van Wehl wordt een halve mud aardappelen opgehaald.

Er volgen wat aardige kijkjes in het Wehlse dorpsleven. De hond van de dominee maakt zes kippen van Bruens dood (1899). Van de storkar van B. Lucassen breken beide bomen bij het stenen 'varen' voor het klooster (1902). En de hond van Bruens bijt Jan Rosmulder in het been, waarvoor een gulden aan smartegeld wordt uitbetaald (1811).

Over de varkenshouderij wordt veel genoteerd, zoals: 'Op den 22 Februarij 1899 heeft het Mottje (zeug) derde maal 8 keujes gekregen en des 24 Februarij 1899 smorgens was het Mottje dood in het schot het lijf uitgewerkt'. Als middel tegen koliek bij paarden noteert Bruens: een liter melk met 12 middelgrote uien te koken en dit in te geven.

Melk

In de maand mei 1897 wordt aan de fabriek in Wehl 828 liter melk geleverd. De melkprijs loopt op van 2,68 tot 3,3 cent per liter. Lam-

mer Klaassen uit Dichteren verkoopt in de herfst van 1897 de appels en peren 'in kleine betjes' op de Doetinchemse markt.

Bruens strooit Thomas-slakke-meel, kainiet, kalkmengsel en 'sisalpetet' (chilisalpeter) voor bemesting. Leveranciers zijn Egging in Hummelo en Sachtlevens in Doetinchem. Als herfstgewas voor het vee wordt in de roggestoppels serradella gezaaid. Dorsen gebeurt met de vlegel en machinaal met de omloop in de stal.

Voor tuin- hof en bloemenzaad wordt in 1909 f 1,63 betaald. (Daarvoor zou men nu net een pakje kunnen kopen).

Bruens heeft vergunning voor jacht op schadelijk wild en schiet in juni 1913 in Peppelenweide een reiger, die hij per post naar meester Bernink (van het natuur-historisch museum in Denekamp) stuurt om te laten opzetten. In een houten kist komt de opgestopte reiger in Wehl bij het spoor aan. Kosten van de hele operatie: 4 gulden.

In een tweede deel bieden we volgende week een kijkje in de laatste dagboeken.

Wehl

MOTORTOERTOCHT - Autorijschool Wienholts houdt op zondag 18 juni een motortoertocht van ongeveer tweehonderd kilometer richting Holterberg. De start is tussen 10 en 10.30 uur bij de Bellefroidweg. De voorinschrijving loopt tot en met 11 juni.

♦ Dagboekschrijver Antoon Bruens, 1848-1918. (Reproductie Jan van den Brink)

98 3/6-1995

2764

Een vrome familie in het oude Wehl

Boer Antoon Bruens (1848-1918) uit Wehl hield dagboeken bij van het leven op de boerderij Dorpzicht. Hij maakte aantekeningen over inkomsten en uitgaven, wetenswaardigheden, bijzondere gebeurtenissen, gewone dagelijkse dingen. Hij bleef dat doen van 1896, het jaar waarin hij van Baak naar Wehl verhuisde, tot een jaar voor zijn dood in 1918. Hier volgt een en ander uit het tweede gedeelte van zijn dagboeken.

De familie Bruens is erg gelovig en geeft veel aan de kerk. De paters in Babberich krijgen in 1902 nog rogge in natura. In de Goede Week komen de misdienaars met de ratel eieren ophalen, enkele weken later komen kosteren en doodgraver voor eieren, graan of aardappelen. Bij de pastoor worden telkens H. Missen besteld, o.a. voor een zalige dood.

De familie neemt vaak deel aan de bedevaarten naar Kevelaer en draagt in 1904 vijf gulden bij aan een nieuwe vaandel voor de Wehlse processie in Kevelaer. Op 15 en 16 augustus 1909 gaan Hanneken en Johanna naar het bedevaartsoord. Van Elten naar Kevelaer betalen ze ieder 84 cent voor de trein en 15 cent voor de processie. Met de vertering van f 7,25 komt dit totaal op f 9,24. Een jaar later gaat Hanneken met Dien Bles per trein naar Wijnbergen, dan met de

Rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen
Voor reacties en aanvullingen
05437 72603

tram naar Emmerich en verder per auto. Antoon Bruens wil wel eens naar Lourdes, maar de kosten van 125 gulden voor reis en verblijf zullen hem wel hebben weerhouden.

Boterjuffrouwen

Elk jaar in de zomer komen de boterjuffrouwen in Wehl rond. Dat zijn meisjes die boter ophalen voor de pastorie. Ze dragen in de processies het Mariabeeld. Ook pleegdochter Johanna wordt in 1908 boterjuffrouw. Op Wehlse kermis, eerste zondag van september, moet haar bruidjeskleed

klaar zijn.

Interessant is een uitstapje per trein naar de Kranenburg bij Vorden in 1906, waar in de Franciscaner kerk een aflaat kan worden verdiend door zesmaal het onze vader, het weesgegroet en het gebed voor de zielerust van de overledenen te bidden. Zo kan een ziel uit het vagevuur worden verlost. Antoon wint in 1907 met schieten op een feest in Wehl een porseleinen theeservies.

Met paard en karretje wordt een rondrit gemaakt langs Plattenburg naar Doetinchem, over de Kruisberg naar Hummelo en langs kasteel Enghuizen over Kerpel terug. Daar doet men bijna acht uur over. In 1907 is in de aantekeningen voor het eerst sprake van een fiets. Op 21 mei 1911 gaat Johanna Bruens met Johanna Peters per fiets (geleend van Volman voor 30 cent) op Kerkepad. Eerst in Loil naar de vesper, dan naar de kerk van Didam en de nieuwe kerk in Dijk en terug via de Kilderse kerk.

Bij de uitgaven in 1910 zien we 'petroli' (petroleum voor verlichting) en een 'busken buunders', kleine bezempjes zonder steel voor het schoonmaken van potten en pannen. In 1907 wordt de wan gelapt voor 22,5 cent; met deze platte mand werd het kaf van het koren gescheiden.

De Doesburgse paraplu-verkoper en reparateur Sernes ('Sannas de paraplukeerl') komt in november 1911 per fiets langs. Bruens verruilt bij hem zijn oude regenscherm tegen een nieuw en geeft 1,60 toe.

Bruiloft

In het voorjaar van 1912 komt de bruiloft van pleegdochter Johanna Olminkhof met Bernard Lucassen van de Negelaar in zicht. Tevoren gaat Johanna op retraite in Amersfoort. Voor de bruiloft thuis op de boerderij koopt men tabak, koffiebonen, flessen drank en zessorten sigaren. Een kok uit Netterden komt per trein vier dagen naar Wehl om te koken en alles in orde te maken. Nauwkeurig worden alle bruiloftsgeschenken genoteerd: hanglamp, wastafel, bloemstandaard met bloem in pot, twee engelen, een 'theestel', Japans theeservies, een blad met twaalf wijnglazen, een presentieblad, vleesvorkjes in etui, 'ontbijtserfies', een 'benduleklok', 12 gulden Pruisengeld enz. Het restant van de bruiloft gaat naar de Wehlse armen: Bernard Lucassen brengt met paard en kar veertien wittebroden naar de parochiezaal.

Op 28 juli 1914 noteert Antoon Bruens dat de oorlog is begonnen tussen Oostenrijk en Servië. Op

vrijdag 31 juli luiden in Wehl de klokken en wordt bekend gemaakt dat de jongens in Wehl moeten opkomen om hun briefjes te halen. De volgende morgen moet een deel van hen met de trein van zes uur weg.

Op zaterdag 1 augustus 1914 worden paarden gekeurd. Het Nederlandse leger heeft paarden nodig. Een deel hiervan gaat 's middags naar Doesburg en dan volgt een lijst van aangekochte paarden en de vergoeding erbij.

Na allerlei aantekeningen over effecten en obligaties volgt een stukje uit de Eibergsche Courant van 22 juni 1913, waarin staat dat een reiger een big zodanig in de koppikte dat het dier opslag dood was. Zo vinden we allerlei ditjes en datjes.

Antoon Bruens maakt de komst van de elektriciteit in Wehl waarschijnlijk niet mee. Hij loopt er wel warm voor, blijkens een notitie uit 1914 over de kosten van aanleg van 'electstroom' tussen Neede en Eibergen. Op Dorpzicht moet men het voorlopig nog met hand- en paardekracht doen.

Het laatste dagboek loopt tot 1917. Schrijver Antoon sluit voorgoed zijn ogen op 4 november 1918. De familie Lucassen op Dorpzicht bewaart als herinnering aan een voorbijgane periode zijn notities nog altijd zorgvuldig.

♦ Dagboekschrijver Antoon Bruens (1848-1918).

2763

CD 19/6/1915

Het is in de Achterhoek nogal bijzonder als een boerderij zo'n drie eeuwen lang door de gelijknamige familie wordt bewoond. Dit is het geval in Oosterwijk bij Zelhem, waar op de boerderij Hemink al minstens sinds 1685 in rechte mannelijke lijn Heminks te vinden zijn. Door een ongeval kwam de laatste beoogde opvolger Jan Bernard in 1978 op achtjarige leeftijd te overlijden en werd de lijn afgebroken. Vanaf 1992 boert op de grote hoeve aan de weg Zelhem-Ruurlo de familie Buevink.

„In mijn jeugd lag om de boerderij nog een gracht waar we op schaatsten,” vertelt de 66-jarige Henk Hemink uit dorp Zelhem, die tot zijn 23ste woonde op de boerderij die door zijn oudste broer Gerrit werd overgenomen. Een laatste deel van de gracht werd kolk genoemd. Opeen lucht-foto uit begin vijftiger jaren is die kolk op het achtererf nog te zien. De foto toont de hoeve met alle bijgebouwen en enkele schilderachtige rietgedekte hooibergen, zaadmijten, schoppe en kippen-

Hemink drie eeuwen bewoners van stamhuis

hok en dit fraaie geheel volop in het groen. Toen de kolk werd gedempt bleef de plek altijd nog week en zakten wagens er gemakkelijk in weg, weet Henk Hemink. Opeen kadastr minuutkaart van 1832 is Hemink duidelijk te zien met de haast vierkante gracht, waarover als toegang tot de hoeve twee dammen of bruggen. Waarom veel grote boerderijen in Zelhem en Hengelo oudtijds van grachten waren voorzien heeft niet kunnen uitvinden.

Bevriezing

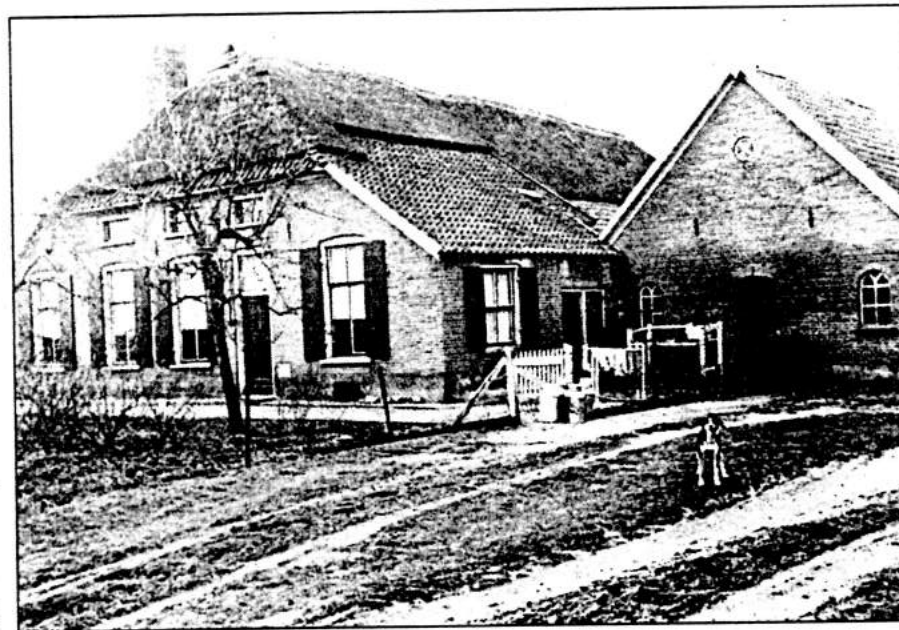
De naam Hemink is waarschijnlijk afgeleid van de voornaam Hemmo of Hemmo en komt ook voor in Meddo, Vragender, Vaassen en Bocholt voor, terwijl in Miste in 1331 nog een erf Hemmink wordt genoemd. In Zelhem zien we in de loop der tijd ook allerlei schrijfwijzen: Heming, Heeming, Hemminck en Hemminck. Na Sweer Hemminck, gedoopt rond 1685, komen we in mannelijke lijn op de boerderij in Zelhem achterteenvolgens tegen: Gijsbert, Hendrick, Garrit, Jan, Garrit, Jan en Gerrit. Gijsbert wordt als getuige genoemd in een brief van de richter van Zelhem van 10 januari 1740, waarin staat dat buurman Berent Sevalkink met paard en wagen op weg naar Doesburg dood was aangetroffen; de chirurgijn Jan Plan-te constateerde als oorzaak be-vriezing.

In de streek zijn de Heminks uit-

gewaaierd over tal van nieuwe stamhuizen o.a. Bulten en Zeevalkink in Zelhem, 't Heerink resp. Gompert in Hengelo, Groot Heu-sinkveld en De Mateman in Vars-seveld. De Bijvanck, Veldkamp en Veldkampsmatooten in Westendorp en De Peppelman in Gaanderen.

Familieboek

Familie-genealoog Henk Hemink was voorheen coördinator van CLO-instituut De Schothorst en hield zich bezig met kwaliteits-controle van veevoeder en voor-lichting. In de vut begon hij met stamboomonderzoek. Op zijn initiatief werd op 21 mei jl. een familie-reünie gehouden in zaal Lovink, waar zijn prachtige familie-boek 'Drie eeuwen Hemink' ten doop werd gehouden. Dit voor een familie-uitgave prachtig uit-gevoerde boek met kleurenom-slag, waarop afgebeeld de tegen-wordige boerderij Hemink, be-vat op 162 pagina's behalve de fami-liestamboom ook tal van foto's van andere stamhuizen, fotogra-fisch weergegeven akten en trouwboekjes, kaarten van Zel-hem, een oud pachtboekje en een inventaris, plattegronden van He-mink en landbouwkundige gege-vens over de boerderij, ontleend aan oude akten en boekhoudin-gen. Hieruit weten we dat de vee-stapel in 1830 bestond uit zes koeien, drie malen, twee stieren, twee paarden, twee vaarzen, zes varkens, negentien schapen, ne-gen ganzen, negen kippen en een

♦ De oude boerderij Hemink vóór de verbouwing van begin vijftiger jaren. (Repro Hans Groene)

hond en als gewassen worden dan genoemd rogge, boekweit, haver, tarwe, erwten en gerst. Ter verge-lijking: in 1990 waren op de boer-derij drie paarden, (sinds 1948 een trekker), 42 stuks melkvee, 29 vaarzen en pinken, 20 kalveren, 214 varkens en geen kippen. De in-wonende knechten en dienstbo-de hadden vroeger om de veertien dagen 's zondags 'gaodag' (vrijaf).

Hemink behoorde vanouds tot de hoeven waarop de plicht rustte tot het jaarlijks leveren van bro-den voor de armen bij de herberg Muldersfluite tussen Hengelo en Zelhem. Sinds ongeveer 1788 was 't He-mink eigendom van de familie De Nerée van Babberich. Toenmalig pachter Garrit Hemink kocht de boerderij, groot ruim 44 hectare.

in 1897 voor 8000 gulden van de erfgenenamen van de weduwe De Nerée, de familie Van Voorst tot Voorst. Het familieboek bevat als aardige curiositeit ook twee Japanse trouwdocumenten. Op 7 novem-ber vorig jaar immers trouwde Gerrit Jan Hemink van de tak uit Aalten in Japan met zijn Atsuko Yanagi.

Jeldin, Dagblad 17-6-1995 2719

Rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen. Voor aanvullingen en suggesties 05437 72603.

In 1759 trouwde in Edam ene Gerrit Eeltink met zijn Anna Kerkelink; een zoon heette Barend. Verder dan dit feit komt familie-onderzoekster Anja Eeltink uit Uitgeest ondanks veel speurwerk niet terug in de familiehistorie. Ze is er vast van overtuigd dat Gerrit uit de Achterhoek kwam, maar mist de link tussen haar familie en de Oostgelderse Eeltinks.

Anja: „In Zelhem is een boerderij Eeltink en een Eeltinkweg. Van de bewoner kreeg ik de aantekening uit 1635, dat een boer Eeltink als boete een ton bier moest geven omdat zijn varkens op de gemene markegrond hadden gelopen. Ik zoek mensen die me de schakel kunnen aanreiken tussen Gerrit in Edam en de Zelhemse boer.” Overigens hoeft de Edamse tak niet per se uit Zelhem te komen. De familienaam Eeltink duikt op in Doetinchem, Aalten en Winterswijk en behalve in Zelhem staat ook in Miste een stamhuis. Om het nog ingewikkelder te maken worden ook in Haaksbergen en Twello in Twente nog stamhuizen vermeld. Naamkundige Ben Hekket voert de namen Eeltink en Eelink beide terug op de voornaam Ekilo ('bezit van Ekilo').

Vijf generaties lang voornaam Gert-Jan

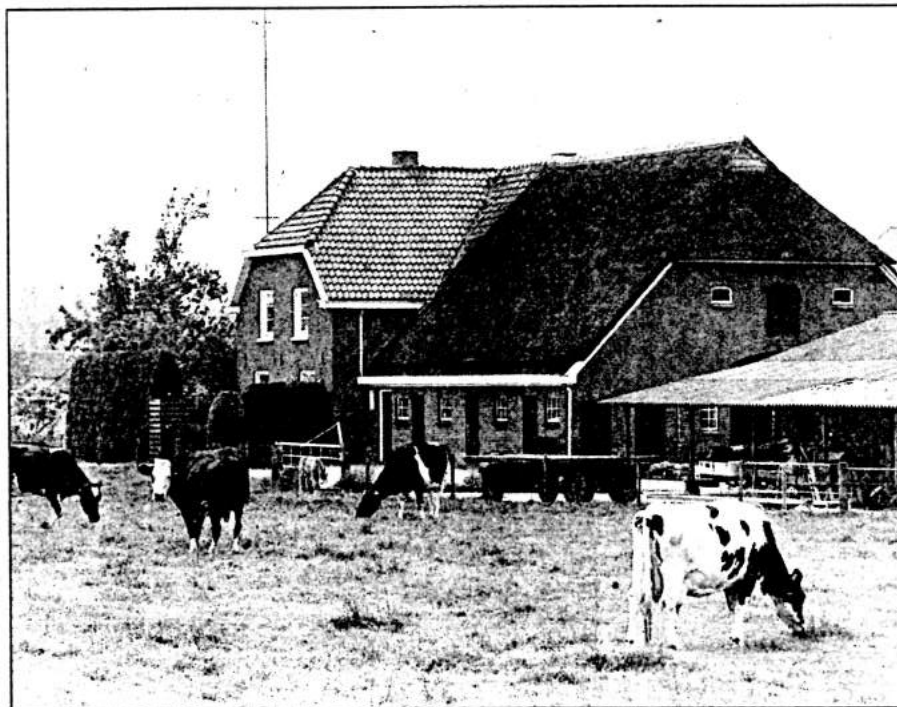
Eeltink: een stamboom met veel gaten

Deze ink-namen hebben nu eenmaal de eigenschap dat ze op meerdere plaatsen kunnen opduiken zonder dat er van een onderlinge relatie sprake is.

Gert-Jan

G.J. Eeltink op de boerderij Rosier aan de Rosierweg 1 in Lintelo vertelt dat vijf generaties achtereen de voornaam Gert-Jan meekregen: zijn zoon, hijzelf, zijn vader, grootvader en overgrootvader. De grootvader werd geboren op 't Rengelink in IJzerlo in 1856, de overgrootvader was in 1817 in Aalten geboren. Verder terug komen we in mannelijke lijn nog Jan Derk tegen, geboren 1776 en diens vader Wander in IJzerlo, van wie het geboortjaar onbekend is. Deze Wander was gehuwd met Gerritjen Dierkink. De Winterswijkse tak is zeven jaar geleden uitgezocht door streekarchivaris Henk Nijman, wiens vrouw Eeltink heet. Hij ontleende zijn informatie vooral aan de nalatenschap van dokter Das in de Winterswijkse bibliotheek. Deze huisarts had de waardevolle eigenschap op huisbezoeken bij oude mensen te informeren naar voorouders en familiebanden en die informatie te noteren.

Voor zover Nijman bekend is, zitten de Eeltinks al vier eeuwen in Miste, waar in de buurt van Den Tappen het stamhuis Eeltink te vinden is, het hiervan ooit afgesplitste Eeltink-huizen en sinds de nieuwe straatnaamgeving van vorig jaar ook de Eeltinkweg. De Winterswijkse tak is aan het uitsterven, weet Nijman. Hij is nog niet verder gekomen met de stam-

♦ Het stamhuis aan de Eeltinkweg in Zelhem. (Foto Hans Groene)

boom van zijn echtgenote, omdat hij als archivaris voortdurend voor anderen bezig is. Zoals in het oude spreekwoord van de schoenmaker die zelf op kapotte schoenen loopt. Bewoner G. Heerink op 'Eeltink' aan de Eeltinkweg 2 in Zelhem vertelt nog dat het huis rond 1880 in zijn familie is gekomen. Het pand is niet meer origineel. Het

voorhuis werd in 1939 verbouwd, het achterhuis in 1942.

Dan is daar nog een verdwenen Eeltinktak met Jan, geboren 1787 in Drempt, en zoon Lodewijk die in 1818 in Hummelo het licht zag. Lodewijk had met zijn vrouw Elske Klein Essink vijf dochters en geen zonen, waardoor de naam ophield. Van Lodewijk resteert

nog een oud pachtcontractboekje van Huize Keppel uit 1863. Het is in eigendom bij mevrouw Klein-Essink - Freriks in Laag-Keppel. En met al deze snippers moeten we het dan maar doen zolang er niet iemand opstaat die nauwkeuriger weet hoe de Eeltinkse vork aan de steel zit. Mogelijk kunnen lezers nieuwe stukjes leveren voor de legpuzzel.

Contactdag genealogen

In Erve Kots in Lievelede is op zaterdag 16 september van 10.00 tot 17.00 uur de tweede Oostgelderse Contactdag voor Genealogie, Boerderijen- en Streekgeschiedenis. De organisatie is in handen van de Nederlandse Genealogische Vereniging, de werkgroep voor Familie- en Boerderijgeschiedenis in Oost-Gelderland (sectie van de oudheidkundige vereniging De Graafschap), de Oostgelderse Stichting voor Genealogische en Algemeen Historische Documentatie en het Staring Instituut.

Wie van plan is de dag te bezoeken en in contact wil komen met personen die op zoek zijn naar dezelfde families en/of boerderijen, kan tot 1 september een lijstje met maximaal twintig namen inzenden naar de Organisatie Oostgelderse Contactdag, Postbus 48, 7030 AA Wehl. Naast de naam van de familie en/of de boerderij dient men plaats of gemeente in de Achterhoek in te vullen, alsmede het tijdvak waarover men zelf gegevens heeft. Als men nu al weet op welk tijdstip men aanwezig is, kan dat er ook bij vermeld worden. Voor meer informatie tel. 05700-28860 of 08347-81809 (na 19 uur).

Q.D. 24/06/1995